Инг 1-1
Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 30 декабрь, 1976 шу. ● 156 (5667). ● Мах 2 кеп.

Шу дика чакхдоаккхаргда вай!

ГРОЗНЕ ПРОМЫШЛЕННОСТО ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ ШЕРА ПЛАН

КПСС XXV съезда, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дах́ча къамаьлацарча положенеех кулгал а лувцаш, «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа шерра социалистически яхь а йоаржаяь город Грозне къахьегамхоша, ханал хьалха, 27 декабре кхоачашъяьй промышленни продукце дукхагIа дола тайпаш маьхала дахара шера план. Шу чакхдалалехьа кхы тIа а ара а хийца дахьийта дезача дIадохийтаргда 8 млн. сомал дукхагIа мах бола товараш.

1975 шераца нийсдича укх шера наха чубаха дIаденнад 2,9-зза дукхагIа цIеноа, кхоачашъяьй деша даха ха йоалача берийн медицински учрежденеш хьальяра шера план.

Торговлен общественни кхачани предприятеша товарооборота шера план кхоачашъяьй 27 декабре, бутт чакхбалалехьа кхы тIа а дохкаргда 4 млн. сомага кхоачаш товараш. Яхье хьалха латтарех я центральни универмага, горпищеторга, «Росхозторга» база, «Торггастронома», кхыйола коллективаш.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединенен Октябрьски Революце орден лелаеча «Красный молот» заводен дIадоладаь патриотически гIулакх хьал а лаьца Грозне къахьегама коллективаша дIаболабаьб белгаларча юбилейна — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадахара бола къовсам.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Иттлагiча пятилетка хьалхарча шера плани тIаийна социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара къахьегама вахте лаьттача Ермоловски хьу чакхйоахача комбината болхлоша йоккха къахьегама котало яьккхай укх шера бархIлагIча декабре. Товарни продукци арахецарех из маьхала яккхарех шера план кхоачашъярах рапорт делар цар.

Хьун гамий плиташ арахецара шера план кхы а хьалхагIа кхоачашъяьй комбината болхлоша. Вай мехкарча мебельни комбинаташка цар дIаяхьийтай 50210 кубически метр плиташ.

Иштта къахьегарах хьун гамий плиташ арахецача цеха коллективо социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай. Цу цехерча йиъ сменана юкъе хьалхара моттиг яьккхай Къахьегама Шеча Байракха, кхоалагIча степена къахьегама сийлен орденаш лелаеча коммуниста Аздамиров Хабула сменас. Иштта дика къахьегаш я коммунист Тазыбаев Махьмуд керте латтача фаттан хьекха фанера арахецача цеха коллектив а.

Ши-шегIа хьахиннадац оаха даьха къахьегама толамаш, — йоах комбината директора А. Кадиева.—Керттердар да къахьегам кхетамца вIаштIехьа а баьккха хьинар кхо ца деш болхлоша къахьегар. Боккхача лоархIамера гIулакх хилар хьун гамий плиташ арахецача цехана реконструкци яр. ХIанз цу цеха коллективо хIара шера хьаергья 55 — 60 эзар кубически метр плиташ. Лоацца вьлча укх шера цун проектагIа лаьрхIача хьисане 55 эзар кубически метр арахецарга кхаьчад тхо. Цул совгIа плиташта шлифовани яра болх я дикка тоабаьб.

Уж дерриге кердадараш производствана юкъедоаладарах дукха дикагIа хиннай арахеца продукци. Халача балхашта механизаци ярах укх шера къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 17,6 процент лакх а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна баь пайда 40 эзар сом да.

Иттлагiча пятилетка хьалхара шу комбината болхлоша башха-дика къахьегама толамаш доахаш чакхдаьккхад. Цох кхоачамбаь Iе йиш яц. Болхлой юкъарча собране 1977 шера дола керда социалистически декхараш тIаийцар цар. Планал совгIа кхо эзар плита арахеца, продукци маьхала яккхара шера план ханал итт ди хьалха кхоачашъе дош делар цар.

Л. РУДСКИЙ.

Хьинаре къахьегарца...

Шин шера план хIанзле кхоачашъяьй Малгобекски района «Советский» совхозерча доярка А. Картоевас. ПланагIа 1700 килограмм йолча, шийна тIачIоагIбаьча хIара Iаттагара 3400 килограмм шура яьккхай цо.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума исторически соцамаш чIоагIа гIадъяхарца тIаийцар коммуниста А. Картоевас. Октябра 60 шу дузача юбилейни 1977 шера кхы а дукхагIа шура яккха лерхI цо шийн групперча хIара Iаттагара.

М. ДАСКИЕВ.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА ДАХА МА-ДОАГГIАРА НАКЪАГIОРГДА ВАЙ!

ДIАДОДАР КIЕЗИГ А ДЕШ — ПРОДУКЦИ ДУКХАГIА

КПСС обкома бюрос могадаь а «Грознефть» объединенен «Красный молот» заводен коллективаша дIадоладаь а дола патриотически гIулакх чIоагIа хьаллаьцад республика юрташкарча къахьегамхоша. «Терский», «Шалинский» совхозий лаьттеи хьайбаши леладераша лаьрхIад социалистически яхьа юкъе а баха Сийлахь-боккхача Октябра сийна доккхий мулаш даха.

Цу боахамаша толаме чакхдаьккхад пятилетка хьалхара шу, кубански ялаташ леладерашка Л. И. Брежнева дахьийтача письмона жоп луш тIаийца хинна доккхагIдола декхараш кхоачашдаьд. Масала, шаьлахоша план 23 йолча 2.300 гектарах хIаране тIара 32 центнер ялат даьккхар. ХIаьта тийркахоша а гIаддигар дика хьувкъам кхебарца. ТIаийца хиннача доккхагIдолча декхараш тIа лаьрхIа хинначул 790 центнер дукхагIа ялат делар цар Даьхенна. Шинна а совхоза хьайбаш леладераша шера планал совгIа паччахьалкхенга дикка дукхагIа продукци елхар.

ДIахо толамаш дахара бола тешам — наьха балха говзал, цар шоаш ца кхобеш хьега къа. Хургболча хьувкъама тешшаме лард еллай коммунисташа В. Алленова, Н. Курина кулгалдеча «Терский» совхозерча хьалха латтача мехотрядаша. Керда мулаш белгалдаьд Р. Мунагова дикагIча чабански бригадо, «Шалинский» совхозерча скотниццас З. Абухусейновас, хьакхарч лелаеча И. Лялина.

Кхы а дикагIа къахьегара дегаш урауттаду Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна 1977 шера тIаийцача декхара ша.

«ТЕРСКИЙ» СОВХОЗ

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеша, Л. И. Брежнева цига даьча къамаьло деган ураоттадаьча тха совхоза коллективо 1977 шера е декхараш тIаэц:

хиш дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцара, дикагIйола опыти агротехникана карагIдаьнна кердагIлараши шерра балха юкъедоаладара чотах 1977 шера план 18,2 йолаш хIара гектара тIара 20 центнер ялат даккха;

план 8587 йолча 9500 тонн ялат гулде; доккхий доахан 2500, царца детта доахан 800 хилийта; жа — 30.000, царех жий 12.000; хьакхарч — 3000;

племенной, зоотехнически, ветеринарни болх тоабара, доакъарех дикагIа пайда эцара чотах общественни хьайбай продуктивность айергья;

хIара 100 Iатта тIехьа план 85 йолча 90 Iася, хIара 100 жийна тIехьа план 100 йолча 105 Iаьхар хьалхехбергба;

Тульски областа дикагIча хьайбаш леладераша дIадоладаьр хьал а лаьца шерра яхь йоаржаергья совхоза фермай продуктивность айяра тIехьа. ДIадодар кIезиг а деш дукхагIа лургья дика продукци;

хIара фуражни Iаттагара план 2300 йолча 2530 килограмм шура йоаккхаргья, хIара устагIан тIера план 4,3 йолча 4,7 килограмм тха доаккхаргда;

доккхийча хьайбай хIаране дозал юкъера лаьрхIача ден-бус 500, хьакхарчий—300 грамм тIакхстаргда;

юртбоахама продукце дерриге тайпаш паччахьалкхенга дохкара шера план 5 ноябре — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга кхоачашъергья;

паччахьалкхенга дохкаргда: план 3000 йолча 3500 тонн ялат; план 645 йолча 650 тонн дулх; план 140 йолча 145 тонн тха; план 1250 йолча 1300 тонн шура;

шу чакхдалалехьа цул совгIа кийчдергда: 59 тонн дулх, 14 тонн тха, 70 тонн шура, хIаьта ерригача шурий 70 процент хьалхарча сортах дIалургья.

ЧIоагIъергья общественни хьайбай доакъара база, 4,5 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш йол, 15 эзар тонн силос, 5 эзар тонн ча, 500 тонн витаминию-баьца хьоар кийчдергда.

Урус-Мартановски района механизатораша дIадоладаь гIулакх чIоагIа хьал а лаьца дика кийчо ергья пятилетка шоллагIча шера бIаьстана. Машино-тракторни ерригача паркана ремонт елга 23 февраль тIакхоачаш чакхдоаккхаргда. Курсашка а боахаме а кийчвергва 10 комбайнер, 10 тракторист, чоалхане профессеш йола 20 механизатор.

Сийлахь-боккхача Октябра даха ма-доаггIара накъадахара яхь а йоаржаяь чIоагIа къовсам лоаттабергба балха эффективности дикали айяра тIехьа, доаггIаш дола дакъа юкъехьоргда КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча.

«ШАЛИНСКИЙ» СОВХОЗ

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадаха кийчлуш тха совхоза къахьегамхоша лаьрхIад пятилетка шоллагIа шу производства дерригa доакъоши беррига балха дикали айеча керда толамаш дахарца белгалдаккха. КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш 1977 шера оаха тхоашта тIаэц е декхараш:

шерагIа йоаржаергья «ХIара кхайна — дикала Знак!» яхача девизагIа йола яхь. Лаьтта леладара культура лакхъяра, юртбоахама культураш хьалкхеяра агротехника чIоагIа лелаяра, дикагIйола опыт юкъеяхьара ларда тIа гураха дув ялаташ хIара гектара тIара 25 центнерал кIезигагIа доацаш, хьажкIаш — 55 центнер йоаккхаргья. Цо торо хулийтаргья валови ялат 7000 тоннага кхоачале. Шекара свеклай хьувкъам гектара тIара 320 центнерга кхоачабергба:

Тульски областа хьайбаш леладераша дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца чIоагIа доакъара база хьаергья. тоаергья зооветеринарни мероприятей комплекс, хIаьта цун ларда тIа дIахо айергья хьайбай продуктивности къахьегама овсарлен. Доккхийча хьайбай хIараненa юкъера лаьрхIача ден-бус 600 грамм, хьакхарчанта 500 грамм дозал тIакхетийтаргда;

паччахьалкхенга дулх дохкара шера план оттаяьча ханал цхьа бутт хьалхагIа кхоачашъергья, шу чакхдалалехьа планал совгIа дохкаргда 50 тонн дулх;

къахьегама овсарле дIахо айяр духьа гарггарча хана дIайолаергья доахан чукхоабача комплекса реконструкци, из шеръелга;

дукхагIа теркам тIабохийтаргба продукце дикала. Хьайбаш 350 килограммал кIезигагIа дозал долаш дIачутергдац, хIаьта 70 процент — дикка дерста долаш;

доакъара база чIоагIъеш кийчъергья 1500 тонн йол, 11 эзар тонн силос, 6000 тонн концентраташ. Доакъараш дукха а дикагIа хилийтар духьа юкъейоалаергья прогрессивни технологи;

тIакхетача дулха хIара центнерга дIадодар лоцлергда; юртбоахамера къахьегама овсарле планал 3 процент лакхъергья;

1976 шераца нийсдича производства объем 5 процента дегIайоалаергья, хIаьта къахьегама овсарле — 3 процента:

Урус-Мартановски района механизатораша дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца 1977 шера 1 марта йистедоаккхаргда машино-тракторни парка ремонт елга. Гусенични тракторашка шин сменагIа болх байтара Iан замалахьа Iомавергва 20 тракторист, 25 механизатор говзал лакхъеча курсашка дешаш хургва;

дукхагIа терко ергья совхоза болхлой культурно - бытовой хьалаш дIахо тоадара.

Декхараш дийна а дийца тIаийцад «Терский» «Шалинский» совхозий болхлой собранешка.

ШОАЙ ДЕША ДАЙ БА

Дикача хьоккхамаца накъабола Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача юбилейни шера Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза механически мастерске болхлой, механизатораш.

Толамца кхоачашдаьд цар юртбоахама техника тоаяра укх шера тIаийца хинна декхараш.

Иштта, укх шера хьалхарча квартале планагIа 8 трактор тоае езаш хиннача 10 трактор тоае дош деннадар цар. ХIаьта хIанзале тоаяьй 11 трактор. Дукха хIама ца эшаш тоаяь яьннай кхы а ши трактор. Цул совгIа дика йоакхо йир совхоза механизатораша тIехьатоса инвентарь тоаяра. Из ерригa дIанале тоаяь а яьккха, мукх юарпйоацаш машиндаьтта, басар а хьекха дIаоттаяьй лаьрхIа вIашгIехьъяьхача моттигашка.

Уж толамаш доахаш къаьстта доккха дакъа лаьцар механизатораша коммунисташа Демурзаев Iале, Джамбекова Сацитас, Юшаев Мовлета, мастерске болхлоша Абдулхаджиев Зилауде, Асхабов Iалауде, Мовлаев Бешира, Элихаджиев Мохьмаде, Тушаев Адлана. Балха нормаш юкъера лаьрхIача 140—150 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIаране.

Х. МАГОМЕТОВ.

ГОТАГА КИЙЧЛУ

Шоай ерригa торонаш оарцагIъяьха низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хIанз Урус-Мартановски района «Горец» совхоза мехмастерске болхлой, механизатораш, бIаьсти лу балхаш ший ханнахьа дIададара кийчо еш.

Йоккхен паргIатен я мехмастерске цехий помещенеш. Со совхозе хиннача дийнахьа цхьатарра ялхайтта трактор латтар мастерске керттерча цехе.

Укх шера йиълагIча квартале графикагIа 18 трактор тоае езаш бар мехмастерске болхлойи механизатораши. Цхьабакъда, тешамен ший ханнахьен техника тоаяра шерра социалистически яхь йоаржаеьна республика механизаторашка кхайкарал даьраш, района юкъа механизаторашца цхьана, шоэш хилара тарра цар дош делар йиълагIча квартале 20 трактор тоае.

ЛаьрхIар, денна дош толамца кхоачашдаьд хIанзле, Тоаяь яьннай 21 трактор. Цул совгIа тоаяь яккхара дукха хIама ца эшаш кхы а ши трактор латт. Укх деношка араяргья уж мастерске керттерча цехера.

Уж толамаш доахача къаьстта доккха дакъа лаьцар мехмастерске болхлоша Ибрагимов Вахас, Шамаев Сулима, Яхьяев Тапас, Мусханов Iабдула, Мунаев Салмана, Шамаев Махьмуда.

Цар керда хьаяьча, е тишъеннначул тIехьагIа меттаоттаяьча оатхала къаьстта раьза хул механизатораш. ХIаьта балха дийнахьара норма юкъера лаьрхIача 150—160 процент кхоачашъю хIаране. Цудухьа лакха да цар алапеш. ХIаране бетта ши бIаь сомал кIезигагIа доацаш ахча эц.

Дукха ба мехмастерске рационализатораш а. Масала, заводе яьча станока новкъосталца сахьата еха ши хьамча камера мара лотае карагIдалацар хьалха вулканизатора Шамаев Махьмуда. Къахьегама овсарле лакхъяр духьа ше керда станок хьайир. ХIанз цу станока новкъосталца сахьата еха йиъ камера лотаю цо.

Мехмастерскера арайоалача хIара трактора контролер-механик Ахмадов Хьамзат керте латташ йола комисси хьож. ХIаьта хIанзалца тоаяьча ерригача тракторашта лакха мах баьб комиссе. Цунна тешал ду акташа а.

— Трактораш, комбайнаш, тIехьатосса инвентарь тоаеш кхачарца метта дIатIаувттаю юкъера лаьрхIача 33 процент оатхалаш, тишъеннначул тIехьагIа мастерске говзача болхлоша тоа а яь меттаоттаяь е керда хьаяь я, — йоах Ахмадов Хьамзата.

Трактораш вIашагIъяха а вIашагIйохка а механизатораштa новкъостал деш дукха кагий нах бар мастерске. Царна юкъе ши йоI а яр.

— Уж фу нах ба? — аьнна хаьттача:

— Совхозе укх шера вIашагIъехкача механизаторий курсашка деша багIа нах ба жоп делар Ахмадов Хьамзата.

ХIанз механизаторий курсашка дешаш ва 28 саг. Дика вIаштIехьбаьккхаб уж Iомабара болх.

Йоккха балха опыт йолаш ба царна хьехаш бола нах а. Уж ба: совхоза керттера инженер Магомадов Ахьмад, механик Расуев Iадрахьман, трактораш вIашагIйохка слесарь Алаев Бужи, агроном-мелиоратор Атабаев Адам, Ахмадов Хьамзат. Царех кхо саг лакхера образовани йолаш ва.

Дика чакхйоах практически занятеш а. Расуев Iадрахьманен Алаев Бужен кулгал а деш дешархоша вIашагI а яьхе юха вIашагIйохк трактора, комбайна ерригa узлаш, системаш.

Курсашка деша багIача маIача наха хIара бетта 40 сом стипенди лу, хIаьта кхалнаха— 60 сом.

— Механизаторий курсашка кхалнах дукхагIа юкъеозар духьа лу царна дукхагIа стипенди а, — йоах совхоза керттерча инженера Магомадов Ахьмада.

Совхозе хIара шера болх беш хул механизатораш кийчбу курсаш. Дукха ба хIанз уж курсаш чакх а яьха боахаме механизаторалла болх бу нах. Къаьстта белгалбаха боагIа кхалнах: ялх шера гусенични трактораш тIа болх беш йола Тапаева Езирен соахка курсаш чакхъяьха трактористка Эльбузукаева ЛейлаIи. Цхьаболча маIача нахал дикагIа болх бу цар. Из хьагойт балха хьоккхамаша а. Ци дIадахийтад царех хIаране нормаш тIехкхоачаш ца еш. Къаьстта раьза ба совхоза кулгалхой ЛейлаIа беча балха.

— Дукха ба тха совхозе трактора цхьайола чоалхане системаш вIашагIъяха а хIаьта тоа а я вIашагIйохка а ца ховш бола къона механизатораш. Чоалхане системаш тоае царна новкъостал ду мехмастерске слесараша, механикаша. Цунца цхьана, трактора цхьа система а узел а яц ЛейлаIана вIашагIъяккха а вIашагIйолла а ца ховш. ТIаоттае запасной оатхал хилча ше тоа а ю цо уж. Болх беча трактора мотора оазага ладийгIача тоъам хул цунна еха оатхал малагIа я белгалдаккха, — йоах ЛейлаIах Ахмадов Хьамзата. — Из бахьан долаш сий ду цун совхоза механизатораша а кулгалхоша а.

Балха квалификаци лакхъяра Калиновски профтехучилище ухийт механизатораш. Цига шин балхах дика кхеташ вар мара вахийтац. ХIанад из иштта?

— Калиновски профтехучилище балха говзал лакхъеча механизаторашта хьех трактора дукхагIа пайда баккхара, из сихагIа тоаяра фу де деза. ДукхагIа йолча хана уж хьехамаш бувзам болаш хул Iилмана тIехкьарча хана карагIдаьннанчунца. Цудухьа цига хьехачох техника дика йовзар мара кхетаргвац. Из бахьан долаш ухийт оаха балха квалификаци лакхъяра дикагIбола трактористаш, — йоах совхоза керттерча инженера Магомадов Ахьмада.

Iан замалахьа шоай балха квалификаци лакхъеш массехк бетта вай мехка тайп-тайпарча институташка дешаш хул совхоза специалисташ а.

Иштта, гота балхаш шийн ханнахьа дIададарах Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача тIадоагIача юбилейни шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдарах тIатеIIа кийчо еш ба «Горец» совхоза къахьегамхой.

М. ХАМАТХАНОВ.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ, ВЦСПС

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о халкъа боахама производственни доацача доакъошка балха болча болхлой юкъъера алапа телача категорей ставкаши окладаши цхьан ханна лакх а еш болхлойи гIулакхерча наьхен кIезигагIа дола алапеш лакхдара хьакъехьа соцам баьб КПСС XXV съезло кийчъяьча социальни гIулакхаш дегIакхувларен халкъа вахара боарам дIахо айбарен программага хьежжа.

31 миллион болхлочоа юкъера лаьрхIача 18 процент лакхдерда алапи. Цу гIулакхага паччахьалкхено дIадохийта ахча ихьан шера лаьрхIача 7 миллиард сом совгIа хургда.

Алапи лакхде оттадаьд болхлоштен гIулакхерча нахан:

просвещене, унахцIено лораеча, социальни Iалашон, физически культураи спортен (ставкаши окладаши хьалхагIа лакхъяь хиннача болхлой категорешкара дIайиккхача) культурно-просветительни учреждений театрально-зрелищни предприятейн;

торговлен общественни кхачани, материально-технически Iалашон, сбыта, заготовкай; жилищно-коммунальни боахамен бахача наха бытовой гIулакх дарен, охрана;

Iилма-тохкама учрежденей, конструкторски бюрой, проектни организацей, вычислительни центрий, Iилма юкъча организацей;

паччахьалкхен управлене органий, боахама организацей, суда, прокуратура, кредитни учрежденей, паччахьалкхен страховане органий.

Алапи дикка лакхде оттадаьд массови профессеш йолча болхлошта — медицински сестрашта, санитаркашта, фармацевташта, яслешкарча группай воспитателашта, библиотекараштен клубни болхлоштен (къаьстта а юрташка), продавецашта, хIаьта иштта производственни доацача доакъашкарча болхлой, специалистий, гIулакхерча наьха дукхача кхыча категорешта а.

Керда окладаши ставкаши кIезиг-кIезига йоалаеш юкъейоалаергья: Гаьнарча Къилбаседен районашкен царца нийсъяьча моттигашкен, хIаьта иштта Дальни Востока, СибарегIен, Европейски Къилбаседен районашка — 1976 шера декабре — 1977 шера феврале, Урала, Казахстана, Средни Азе районашка, Волго-Вятски районе, Поволжье — 1977 ш. декабре. Уж мероприятеш мехка вокх районашка чакхйоахаргйола ханаш карарча пятилетка дIахорча шерий планашка белгалъергья.

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о СССР министерстваши ведомстваши, союзнии автономнии республикай Министрий Советаш, къахьегамхой депутатий, краевой, областной, окружной, городской, районни Советий исполнительни комитеташ, профсоюзни органаш, предприятейн организацейн кулгалхой декхарийла баьб бахача наха деш дола гIулакхаш тоадара, къахьегамни производствои вIаштIехьъяккхара гIулакх эргадаьккха тоадара, балха толашагIа йола приемаши методаши шерра дIайоаржаяра, болхлой квалификаци лакхъяра, паччахьалкхени къахьегамен дисциплина чIоагIъяра, предприятеш, организацеш, учрежденеш йоккхагIаяра, управлене структура чоалханзегIа хилийтара тIаерзаяь мероприятеш кхы тIа а кийчъеш чакхъяхен.

Къаьстта уйла тIаяхийта еза къахьегамах хьахур дукхагIа хилийтарца бола болхлой материальни безам чIоагIагIа хилийтара, бахача наха деш дола гIулакхаш тоадарах материальни поощрени яра прогрессивни формаш мамогта дукхагIа юкъекхувлара. Бахача наха деш дола гIулакхий тайпаш шердарахи дикал лакхъярахи ставкайл (окладел) совгIа кхы тIа а поощрительни мах тела а премеш телара системаш шерра юкъекхувла а оттадаьд.

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш, министерствай, ведомствай, предприятей, организацей, учреждений кулгалхой декхарийла баьб чакхйоахаш йолча мероприятей лоархIам дIабовзийтара массово-политически болх боаржабе а къахьегамах мах телара керда условеш юкъейоалаяра кийчо еча хьалха латтача болхлошен специалисташен шерра дакъа лоацилга Iалашде а.

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о халкъа боахама производственни доацача доакъошкара болхлой, инженерно-технически балхаш дераш, гIулакхера нах тIахьийхаб бэха нах царна эшача материальни духовни хIамашца дикагIа Iалашбар, цар образовательни культурни боарам лакхбар, советски наха деш дола медицински гIулакхаш, цар къахьегама, быта, салаIара хьалаш тоадар, деча гIулакхий дикали балха эффективности лакхъяр духьа къахьегама хьинари творчески инициативен айяра.

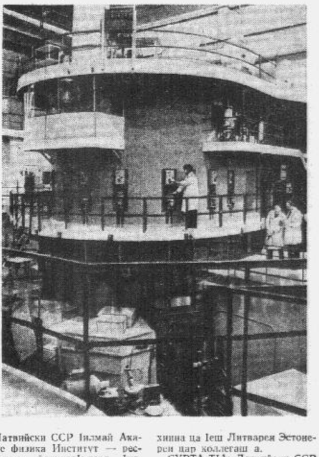

Латвийски ССР Iилмай Академе физика Институт — республике йоккхагIъярех Iилман центр я.

Саласпилсерча института атомни реакторе тохкама баллаш деш ба Латве Iилмахой хинна ца Iеш Литварен Эстонерен цар коллегаш а.

СУРТА ТIА: Латвийски ССР Iилмай Академе физика Института атомни реактора физически зал.

Я. ТИХОНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

«САЛЮТ-4»: ШИН ШЕРА ОРБИТА ТIА

Наькъа управлене центр, 27 декабрь. (ТАСС). 1974 шера 26 декабре Лаьттанна юхерча орбита тIа яьккха хинна «Салют-4» яха Iилман станци дIахо никъ беш я.

ДIаяхача юкъагIа станце тIа болх беш хиннай космонавтий ши экспедици: А. А. Губареви Г. М. Гречкои — 30 дийнахьи буси, хIаьта цул тIехьагIа П. И. Климуки В. И. Севастьянови — 63 дийнахьи буси.

Iилман халкъа боахамен гIулакха деча тохкамийн экспериментийн шерра программа кхоачаш а еш, орбитальни станцейн космически кемайн перспективни системашта обработка яьй.

27 декабре московски ханах 16 сахьат даьлча Лаьттанна гонахьа 11 эзар 585 го баьккхаб станце.

25 декабре Iилмана технически экспериментий эргIанара сеанс яьй.

Чоалханеча космически комплексо — «Салют-4» яхача орбитальни Iилман станце — шин шера баь болх — советски космически техникана карагIдаьнна доккха хIама.

ПАРТЕ ПРОГРАММА НАХА ДIАЙОВЗИЙТ

Вай мехко толамца кхоачашъю иттлагIча пятилетка планаш. Опыто, вахара практико, парте XXV съезда решенеш цхьа барт а болаш дерригача халкъо хьаллоацаш хиларо цIаькха а цIаькха а тешаву КПСС решенеш кIоаргга лард йолаш хиларах. Из дизза доагIаш да КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумей СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессей решенеех а.

Уж решенеш къахьегамхошта дIайовзийтара партийни организацеша идейно-политически воздействе ерригa средстваш оарцагIъяьхай — лекторий, агитаторий, культурно-просветительни учрежденей, кепа йоазон органий берригa болх цу гIулакха тIаберзабаьб. Ерригa пропаганда айхха ювз пятилетке коллективашта хьалхашка латтача деккарашца, хIара производственни участке долча хьалдача гIулакхашца, хIара балха моттигаца.

— Мехкдаьтта лехарий коллектив республика дуккхача районашка кIоаргга скважинаш йоахаш я, — аьлар бурувдеттача балхий Грозненски управлене парткома секретара нов. Белецкс. — Производственни участкаш вIаши гаьна яле а, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумей СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессей материалаш Iомаелга дика вIаштIехьдаьккхад, уж дика а Iомаю. Уж ювцаш бригадашка беседаш яьй кулгалдеш волча 28 болхлочо. 150 совгIа пропагандист, агитатор, политинформатор ва болхлоешта уж дIайовзийташ. КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенешка хьежжа массанахьа а кердаьккхай гойтара агитаци. Парте решенеш дIайовзийт коллективай хьалда долча деккарашца, ерригача звеношка производства эффективность а балха дикал а лакхъяра тIехьа доаттабеча кьонсамца ювзаш.

— Ший деккар дика дова Ставрополья аренашка мехкдаьтта лохаш тIехкIоаргга бурув тохача «Дружба-2» яхача буровой коллектива, — аьлар дIахо нов. Белецке. — Ший балха говзанч волча В. А. Дяюченкос кулгалдеча цу бригадо 7 километр кIоаргга бурув тоха деза. Шийна хьалхашка латта деккар толамца кхоачашду цу бригадо. Сентябрь бетте а кхоачашйир цо шера йола задани социалистически деккараши.

Шоашта хьалхашка латта деккар дика кхета а деш, толамца къахьегаш ба П. А. Таракановa кулгалдеш бола бурувдеттараш а. Правобережни арацар йоаккхача № 131 йолча скважина кIоаргал 5350 метр хила езаш я. Дог гIоздоаккхаш дика да цар толамаш а. Октябрь бутт болалуш кхоачашдир цар шера дола шоай деккараш.

Социалистически яхье дика толамаш доахаш хиларца белгалъяьнца я С. Б. Хажахмадов керте латта бригада а. Октябрь бутт чакхбоалаш кхоачашдир цо шера дола ший деккараш. Планаш кхоачашъяра низ бола а тешаме а рычаг хиларах тарра социалистически яхь дIахо а дегIайоалаю мехкдаьтта лехараша. Цох доккха беркат а доал. «Грознефть» объединене шера план эггара хьалха кхоачашйир бурувдеттараша.

Коллективе пхе шеран хьатIадоагIача шерай йола планаш чIоагIъяьча хана администраце балха гIулакхашта тIахьожам лоаттабеча партийни комиссе халкъа тIахьожамхошца цхьана совещани йир. Цига дийцар «Средстваши материалаша хьаяра хьакъехьара КПСС ЦК Пленума решенеш кхоачашъяра практически деккараш» яха дош. Цига хайра коллективо укх шера 10 бетта 200 тонн условни доагор, 550 эзар киловатт-сахьат электрически энерги кхояьлга, миллион сомал совгIа пайда баьлга.

ДIахо а средстваши материалаши кхоара де дезараш белгалдаьхар комиссе.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумей СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессей решенеш кIоаргга дIайовзийт Грозненски вIашагIтехача ТЭЦ-а коллективе а. Цигарча партийни бюро секретара нов. Сердобильцова дийцар иттаж агитатораш, пропагандисташ, политинформатораш ба парте дош нахага дIадовзийташ, яхаш. Агитацонни болх дика беш хиларца белгалваьнна ва котлотурбинни цеха мастер А. Н. Серкин, электроцеха мастер А. П. Скрылев, комсомола комитета секретарь Н. Дрокина, кхыбараш.

Пленумей сессей материалаш Iомаеш энергетикаш гIерт кхы а дикагIа къахьега, производства торонех бизза пайда эца. Ший новкъосташта хетар дувцаш электроцеха мастера В. М. Минаева аьлар:

— Дукха ха йоацаш тха участко хьалхара моттиг яьккхар, ахчан преми а елар тхона. Дика хет хьалха латташ хилча. Кхы а дикагIа болх булургба тхога, нагахьа санна режим чIоагIагIа лоаттайой, дисциплина кхы а лакхйой, халкъа рузкъан дас санна кхомбой.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш Грозненски вIашагIкхетача ТЭЦ-а энергетикаша Грозненски химикий «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа социалистически яхь дIахо а дегIайоалае дерхI. Промышленность, гIишлош ю организацеш, транспорта предприятеш, юрта боахам, бытовой пункташ, баха нах хаддянза электроэнергеца Iалашбе дага ба энергетикаш.

Яхь лоацаш шоаш денна дош чIоагIа лоаттаду хьалха латтача теплоэлектроцентрала энергетикаша. Укх шера кхоалагIча квартале яьча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогех ТЭЦ-а коллективо Министерстве кхоалагIа моттиг лаьцар, ахчан преми а яйцар. ХIаьта «Грозэнерго» предприятешта юкъе эттача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар цо, республикански Сийлен доска тIа язйир из.

Цу коллективерча социалистически яхье хьалха латт коммуниста Н. С. Шармаевей Ф. Л. Уманскей кулгалдеш йолча электрически цехий, В. Я. Сидоров мастер волча бригада, А. И. Шерстюков керте латтача смена коллективаш.

Хьалха латтача теплоэлектроцентрала энергетикаш дог тийша ба шера план шоаш тIехкхоачашъергхиларах.

Пленумей сессей материалаш дика дIайовзийт Грозненски гIишлой материалаш еча № 2 йолча комбинате а.

— Уж исторически решенеш кIоаргга дIайовзийташ 80 гаргга лектор, пропагандист, агитатор ва цига. Агитационни болх бу хIара коллектива хьалда долча деккарашца бувзаш. Идейно-кхетама балхах беркат даргхиларах бола тешам ба из производства чура торонаш лахара, нийслуш йола халонаш дIаяхара, дикагIа йола опыт Iомаяра а кареерзаяра а, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план толамца кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахара, хьатIадоагIача шера бIубенна болх бе йиш хургйолаш дика кIийле кийчъяра тIаберзабаь хилар.

Коллективо дика толамаш доах укх шера план кхоачашъеча, Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай, республикански Сийлен доска тIа язъяьй.

А. ЖЕЛЕЗНЯК.

ХАБАРОВСКИ КРАЙ. БАМ-а Малхбоалехьарча участке хьалъеш латт керда станци — Солони. Из хьалъю «Таджикстрой БАМ» яхача гIишлонмонтажни поезда коллективо. Таджикера баьхкача наьха хьалъе еза машиннаькъа станци, 1200 сага лаьрхIа поселок, общественно-торгови центр.

ГIишлонхоша хьалъяьй ханна йола нах чубаха моттиг, из Iанга кийчъяьй. Солоне болх беш я тика, почта, столови.

СУРТА ТIА: гIишлонхоша ханна нах чубаха хьалъяь поселок.

А. ШЛЯХОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Къоначарна хьехам телаш

Грозненски локомотивни депо къахьегама ветеранаш, хьехамчаш чIоагIа лоархIаши сийдеши ба. ДикагIйола опыти балха методаши царгара хьаIомаю къонача машиниськъахоша, ремонтникаша. Иштта волча хьехамчех цаI ва депо заготовительни цеха слесарий бригадир Шакшуев Владимир Антонович. Къахьегама ветерано укхаза къахьега 43 шу дизад. Цу шерашка боккъонца вола говзанч хиннав цох. Владимир Антоновича хьаяь моллагIа оатхал цхьаккха дакъа гIалат доацаш хул.

Духхьал ший болх цIена кхоачашбарах ший деккар кхоачашдаь ваьннарг лархIац цо. Владимир Антоновича слесара говзал Iомаяь, по кхетам луш хьалкхеваь бIаь совгIа специалист ва. Царна алхха слесара говзал Iомаяь Iийнавап из. къахьегам, общественни болх беза Iомабаьб цо къонабараш. Кагирхошца по баьча балха лакха мах баьб. Цунна еннай «Кагирхой хьехамча» яха ВЛКСМ ЦК Сийлен Знак.

Укх депошка со цу цехе нийсвеннача хана цхьанцегара ваьнна шоллагIчунна тIаволаш бригадерча слесарашта хьехардеш ца хоар дIахьехаш лелаш вайра сона Владимир Антонович.

— ХIара дийнахьа иштта къахьегаш хилча хьай сменна норма кхоачашъе вIаштIехьдоалий хьа? — хетт аз цунга.

— Хьехамча болх хален сий долаци ба, нагахьа Iайха из каралаьца бале бизза кхоачашбе а беза, — аьлар цо.

Уж дешаш аьлар алийта аьнна доацилга гучадаьлар сона цеха кулгалхоша цуна деча тешалах. Къона смена хьалкхееча дукха ха дIа а йоххийташ хьинаре къахьегаш воллашехьа иттлагIча пятилетка хьалхарча шера задани ханал хьалха кхоачашъяь цо.

Б. КОСТОЕВ.

ФУ ДОДА СИБАРЕГIАРЧА ГОРОДАХ

Вай мехка хIара шера хьахул 20 керда городи города хьисапера 80 совгIа поселоки.

— Городаш хьалъелга уйла ца еш лелаю урбанизаци яц, СССР халкъа боахам дIахо комплексно дегIабоалабара йIаьххача хана оттаньча программа бIарчча дакъа да, — духтIавоаккх цу деша экономически Iилмай доктора, СССР Госпланерча хIамаш кхоллаш дола низаш Iомадеча совета председатела хьалхарча заместитела Иванченко Анатоле. — Цу программа тIа эггара хьалхара моттиг Iалальмате йIаьхий энергетически бедалей ресурсаш йоаххача СибарегIен я.

Алхха укх тIеххьарча ткъаь пхиъ шера СибарегIа хьалъяьй 700 совгIа городи города хьисапера поселоки. Керда городаш, массаза а яхар мо, индустриальни центрашта, машиннаьккъашта гаьнагIа хургйолаш, чоалханеча Iалама хьалашка хьалъю укхаза. Кхетадеш ма-дарра, цу бирсача крае городаш яхкарга, масала, СССР-а европейски дакъа тIа йоххачарга додачул дукхагIа мах бода.

ТIаккха фу дода СибарегIарча городага?

Из хеттар дир аз Ясутов Федорага, Саяногорска, Красноярски края эггара къонагIча городех йолча цхьанне, къахьегамхой депутатий городской Совета исполкома председателага.

— Хови ма-дарра, — аьлар Ясутов Федора, — хIамаш вIаши нийсдеш хилча гучадоал бакъдар. Цудухьа вIаши нийсдерга аз уж: Саяногорске цхьа квадратни метр чуIе моттиг хьалъярга 206 сом дода паччахьалкхен, Ленинграде — 142, тIагIолла чIоагIа тIоабиллача автомобильни наькъа цхьа километр юллаш СССР европейска дакъе юкъерча оаса тIарчул пхезза дукхагIа мах бода. ХIаьта городаш яхкара программашка тIадохийтачун вокх статьяшка хьежача а Саяногорска пайдана йолча тайпара нийслац баланс: укхаза а доллача хIаманга дуккха а дукхагIа мах бода паччахьалкхен. ХIаьта а цунна гIойле йолаш да из. Деш дола къамаьл доагора-энергетически минеральни ресурсашца йIаьхий йола район кареерзаяра хьакъехьа ма дий. СибарегIе дегIайоалаярга, цу дакъе керда городаш яхкарга а совнагIа дIадохийтача капиталовложеней цхьан сома меттел тIехьатIайоагIача хана шин сома пайда бе лерхI оаха. ХIаьта дукхагIа бе а мег.

Цхьабакъда паччахьалкхенна «безача маьха» йолча городера вахар цхьаьна а тайпара цига бахача наьха дезала бюджета Iаткъац. Коммунальни гIулакхаш дарах боагIа мах мехка ерригача районашта оттаьча цхьатаррарча стандарташка хьежжа текх цо: электроэнерге цхьан киловатт-сахьатах 4 кепиг, газах пайда эцарах хIара дезалхочоа тIера бетта 16 кепиг, чуIеча моттига цхьан квадратни метрах боаккха мах — 13,2 кепиг. Цу цхьан хана теркалде доагIа, СибарегIа алапе боарам СССР европейски дакъа тIарчул дикка лакхагIа хилар.

Саяногорск цхьахилар, — йоазхар дIахо Ясутов Федора, — укхаза территориально-производственни комплекс хьалъярца юкъарчал доацаш дувзаденна да: 120 предприяти цу тIа а дуне эггара йоккхагIа, лаьрхIа низ 6,4 миллион киловатт-сахьат а болаш йола Саяно-Шушенски ГЭС-и. ДIахо йодача хана деккар оттаду къаьнарча индустриальни центрашкарчул цхьанна хIаманца эсалагIа доаца, хIаьта къаьсткъаьстача позицешта кхыметтел цигарчарел тIех дола а вахара хьалаш наха хилийта. Кхетадеш ма-дарра, моттигаш иштта дика тоаеш хилча, кхы тIа а мах бахийта безаргба СССР Iилмай Академе СибарегIарча отделене промышленни производства экономикан из вIаштIехьъяккхарен Института даннеша яхачох, цхьа болкло тха районе тIавоалавеш хилча (лерттIа болх бара, дешара, салаIара, кхыча гIулакхашта хиланза дарг мел доацача хIаманца из Iалашварга) 30 эзар гаргга сом дода паччахьалкхен, хIаьта из дуккха а дукхагIа да хIанзле дегIаяьххача районашкарчул.

Бакъдар аьлча, город хьалъяра проблемаш хIанз а ерригаш а къоастаяь даьннадац тхо, хIана аьлча Саяногорск — хьалъеш латта город ма ий, хаддянза шерлуш да цун доазонаш, чоалханегIа хул инфраструктура, моттигаш тIа-тIа тоалу. Цу тIа а цха город кагийча наьха а я. Из оагIув а теркал ца еш йита бокъо яц тха. Саяногорск дегIайоалаяра генеральни плана тIа, моллагIча кхыча «къаьнарча» городерчул, эзар сага лоархIаш дукхагIа хьалъе оттаяьй детсадаши яслеши, школаш, концертнии халхареи залаш, кинотеатраш, спортивни гIирсаш, библиотекаш, кафеш.

Кхетадеш ма-дарра, иштта «боарама» тIера ваьлча, город хьалъяра программа маьха езагIа хул, хIаьта а город тоаяра боарам лох а баь ахча кходе лаьрхIа дац тхо.

Борис ИВАНОВ, АПН корреспондент.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

БАРТ БОЛЧА ДЕЗАЛЕ

Ткъаь итт совгIа долча къамий нах бах Малгобекски районе. Царна юкъе ба дукха къахьегама, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветеранаш, къона новатораш, производстве хьалхе лелаераш. Тайп-тайпарча къамех болча наха уллув дIа а этта, къа ца хьегаш цхьаккха коллектив яц тха. Дуккхача къамех нах болча коллективашка доккхагIа хул вIаши деш дола гIо-новкъостал, безам.

Юххьанцарча партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша ма-хулла дегIадоаладу из доттагIал. Цар шоайла дIа-юха йовзийт къахьегамхошта интернациональни кхетам балара опыт, бувзам лелабу кхыча районашкарча, краяшкарча, областашкарча коллективашца, кулгалду цар вIаши лелача социалистически яхьашта, культурни бувзамашта.

Доккхий бувзамаш тоссаденнад тха района Сунженски, Назрановски районашкарча, иштта Черсий-Балкхарой АССР Терски Урвански районашкарча къахьегамхошца. ВIаши дIа-юха балха опыт, художественни самодеятельноста говзалаш йовзийтарах, «ДоттагIлени къахьегамеи» цIейи цхьан дездарах, кхыйола юкъара культурни мероприятеш вIаши дагабоалаш лелаярах латта ца-Iеш экономически вахара гIулакхаш чулоацаш а да из доттагIал.

Вайна ховчча тайпара, юрта боахама производствана специализаци концентраци елга вIаштIехьдоаккхаш комсий совхозаш вIашагIъехкай тха районе. 1980 шера 7 эзар гектарага дIаккхоача комсаш хила езаш да района хьалхашка оттадаь деккар.

Укх гурахьа 1700 гектарал кIезигагIа йоацаш комсаш дIайогIа езаш дар тха боахамаш. Комсаш лелаяра дикагIйола опыт йовза Краснодарски крае, Крымски, Херсонски, Ростовски областашка баха хилар КПСС горкома секретарь И. Л. Гарясв керте латташ хинна 8 совхозера специалисташ.

Тха совхозашта дIайогIа «ркацители», «салевари» яхача сортех йола комсаш еннай Дагестанерча совхозаша. Комсаш дIайогIара лаьтта кийчдеш доккха новкъостал дир тхона «Сельхозтехника» Сунженски МРО механизатораша. Сунжерча доттагIий техникал совгIа укхаза болх беш хилар Черсий-Балкхарой АССР Урвански районера «С-100» яха низ бола трактораш. М. Горьке цIерагIча, «Кавказ», «Советский» яхача совхозашка комсаш дIайогIа лаьтта кийчдеш хилар Дагестанера Черсий-Балкхарой автономни республикашкара комсий-мастераш. Хьалхара комсаш лелае долалуча тха боахамашта новкъостал деш хилар Наурски Шелковской районашкара комсаш лелаераш.

Комсаш лелаяра балхаш районе толамца карадерзадара новкъостал ду мехка дуккхача краяшца, областашца тха агрономаша шоай коллегашца дIа-юха яздеш леладеча бувзамаша а. Царна Молдаверча, Ставрополерча, Крымерча, кхыча моттигашкарча опыт йолча комсаш лелаераша кхухьийт из культура лелаяра дола методически литература.

Оаха а кхыча районашта, республикашта новкъостал ду. Масала, укх шера август бетта 15 дийнахьа Сунженски района XIX, XX партсъездий цIерагIча колхозий кхашка ялат чуэцаш хилар тха района предприятешкара 300 совгIа саг. Черсий-Балкхарой АССР юрташка бахача наха молача хина лаьрхIа массехк скважина йоаккхаш новкъостал дир «Малгобекнефть» НГДУ, УБР-а предприятеша.

1974 шера мохк аьга Дагестански АССР Буйнакскерча наха хатар хилча новкъостала баха хилар тха района къахьегамхой. ВIашагI а елла гIишлонхой отряд яхийтар Дагестане, яхийтар цхьайола гIишлон материалаш.

Тха района дешархоша а леладу Черсий-Балкхарой АССР районашкарча школашца гIулакхаш. Масала, традиционни а хинна дIадахад МагIалбикерча № 4 йолча школа-интернатей Черсий-Балкхарой республика Котляревски юкъерча школай дешархой вIашагIбеттабалар. Царех хIара школан я «Интернациональни доттагIала клуб», «ТIема сийлен музей», къаман аллейн халхарийн кружокаш.

ВIашагIкхийттача хана шоай музеяшта, клубашта материалаш дIа-юха елар бераша. «Интернационалист» яха музей школа-интернате юллача дакъа лоац района предприятеша, учрежденеша, организацеша. Духхьал МагIалбике моастагIчоа духьал лаьттараш бийца ца Iеш мехка кхыча моттигашка тIом баьраш а бувц цу музеерча материалаша. Дукха ха йоацаш, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветераний вIашагIкхетар хилар школа-интернате. ЧIоагIа безаме дийцар цига дьамсара МагIалбик моастагIех лораеш къонахчал долаш лийтарех.

Лоалахарча республикерча къахьегамхошца дукхача хана дезз доттагIали яхьи лелаеш хьайоагIа тха района спортивни организацеш. Укх шера Орджоникидзе, Моздок, иштта Черсий-Балкхарой АССР Терек, Урвани яхача городашкарча спортивни командашца футболах, баскетболах, кIалтохаргах латара яхьаш лоаттаяра вIашагIкхийтта хиннаб тха спортсменаш.

Кхыча районашкарча къахьегамхошца доттагIлен бувзамаш леладара гIулакхий йоккха моттиг дIалоац тха культура учрежденеша а. ХIанз РСФСР республикай Деноша дездеш долча хана ерригача клубашка, библиотекашка дика кийчъяь хьалтехай Российски Федераце республикай экономикана, культурана хетаь йола хьокхама агитаци, иштта Къилбаседа-ХIирий, Черсий-Балкхарой, Нохч-ГIалгIай, Дагестана автономни республикай а Ставропольски края а экономикей культурей дегIаяра хетаь тематически сайренаш, багахбувцама журналаш, цIи хезача нахаца вIашагIкхетараш хул культура ерригача учрежденешка.

Черсий-Балкхарой АССР-а хетадаь деноше долча хана балха опыт йовзийта дIа-юха кхухьа выставка яхийтар тха культура отдела цу республика районашка. Иштта тха района клубашка а библиотекашка а хилар Черсий-Балкхарой АССР истори халкъа боахама дегIабар дувца дIа-юха кхухьа выставка. «Вайна маьлхо сердало лу», «Хьо ваха мохк», «Эльбруса кIал», кхыча темаех автономни республикай йоазонхой произведенеех материалаш еш, беседаш ю укх деношка а тха районе. ЧIоагIа безам тIабодаш чакхъяьлар. — «РСФСР автономни республикай художникий кхоллам» яхача темах района клубашкей библиотекашкей хинна лекци-концерт. Клубаи библиотекаи болхлоша цу темах лекцеш еш МагIалбика предприятешка а. Балха опыти методически разработкаши вIаши йовзийт МагIалбикен город Терски клубаша, библиотекаша. Вежарашка йолча Черсий-Балкхарой, Нохч-ГIалгIай республикашта хетаь дикагIа иллеши стихаши язъяра йола конкурс кхайкаьй.

ХIанз, «ДоттагIали къахьегами» яха традиционни цIей цхьана чакхдоаккхилга вIаштIехьдоаккхаш ба Черсий-Балкхарой республикен тха районей культура болхлой. Советски Iаьдал латтача шерашка карагIдаьннараш белгалдеш, балха опыт дIа-юха ювцаш хургда из. Кепа теха араяргья цхьана кийчъяь газетий номераш.

Черсий-Балкхарой АССР Терскии, Урвански районашкарча, лоалахарча вежарашка йолча кхыча республикашкарча къахьегамхошца магIалбикхой тоссабенна доттагIала бувзам — из ленински къаман политикахи, СССР халкъий вошал долча цхьан дезалца, хIанз 60 шу дизарга долхача Сийлахь-боккхача Октябрахи хьахиннар да.

Н. МОРДВИНОВА,
Малгобекски горисполкома председатела заместитель.

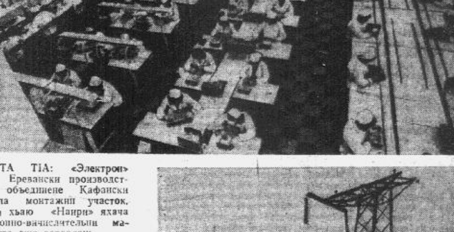

СУРТА ТIА: «Электрон» яхача Еревански производственни объединене Кафански филиала монтажни участок. Укхаза хьаю «Наири» яхача электронно-вычислительни машинашта эша оатхалаш.

Э. ГАБРИЕЛЯНА сурт. ТАСС фотохроника.

СЕВО НОВКЪАРЛЕ Ю ВЕНЕРЧА ПЕРЕГОВОРИЙ ПРОГРЕССА

Ер диълагIа шу да Центральни Европе герзаши герзашцара низаши кIезигдара хьакъехьа Вене переговораш еш латта. ГIулакх хьалда чакхдаккхара шортта кхоачамболаш ха я. ХIаьта а из вIаштIехьдаьнчадац.

Венски переговораш дIа ца йохийта бахьанаш малагIаш да?

Дош бокъонца таххаро хьахьокх, укхаза дикала прогресс вIаштIехьъяккхара новкъарле ер уж кIезигдара керттерча принципа — оагIонех цхьанне а кхерамзленна ве ца дара принципа духьала йола малхбузехьарча мехкий позици хилар.

ОагIонаш раьза хилар герзашцара низаши герзаши кIезигдара процесс шин этапа екъа. ХьалхагIа, укх шерре а иштта уж кIезигделга тIадожаду алхха Советски Союзай США-ей. Вокх паччахьалкхенаша — переговорашка юкъарчал доаццаш дакъа лоацараша шоллагIча этапе кIезигбе беза шоай бIу.

Центральни Европа герзашцара низаша герзаши кIезигдара дешаш къоастадара гIулакха малхбузехьарча мехкаша хьалхагIа а санна ког гIорттолга ю цар шоадкара хьадага а лаьца хьоттаьча цу районерча лаьттан тIарча бIун «диспропорце» концепцех. Центральни Европе низий соотношени цхьатарра хилар бакъ ца а деш, цар йоах, лаьттан тIара бIу НАТО мехкийчул дукхагIа ба социалистически паччахьалкхений. Цу хьадагалаьцача концепцех Малхбузено пайда эц, ше керттера дIадехар — континента центрера Варшавски Договора мехкий бIу НАТО паччахьалкхений бIунал шозза совгIа кIезиг а бергболаш «асимметрични» оалача тайпара герзашцара низаш кIезигделга — чIоагIдара. Геттара дика гуш да, сел цхьатара доацаш уж кIезигдаро социалистически паччахьалкхений кхерамзленна ве дергдолгеи Къилбаседа атлантически блока цхьан оагIорахьара тIема аьттув боаккхаргболгеи.

Белгала, дукха совгIа эшайнагIа мичад Центральни Европера Варшавски Договора мехкийи НАТО-и герзашцара низаш. Укх йIаьххача хана кIезиг-дукха хинна а цхьатарарча боараме долаш хьадоагIа уж. Цу хьакъехьа цкъе санна дуккхаза а хьакхайкадаьд социалистически а иштта малхбузехьарча а паччахьалкхений кулгалдеча деятелаша.

Центральни Европера шинна а группировка лаьттан тIара бIу а тIехьа герзашцарча низий дуккхалах йола цифровой даннеш хIанзчул тIехьагIа бокъонца вIаши нийсъеш цар анализ ен еза переговорашка дакъа лоацарий. Цу тайпара болх чакхбаккха кийча да социалистически мехкаш, цудухьа укх шера 10 июне а тIехьа йоагIаш йола даннеш дIачу а сийнай. Из дIаболабе йиш хургья НАТО мехкий бIун хIанзарча дуккхалах йола шоай сведенеш малхбузехьарча делегацеша а дIачулой.

Переговораш цIенхаштта юхаетт иштта малхбузехьарча державашеи Канадои шоллагIча этапе шоай бIу кIезигбарах долча шоай деккара хьакъехьа хьалда хIама хьаккхайкале ца тугаш хиларо а. ХIанзалца хьа лаьттан тIара бIу кIезигбара хьакъехьа шоашта деккар тIаэцара йолча «торонга хьажа» кийча хиларах мара цар оагIонгахьара хьакхайкадаьд хIама дац, хIаьта из а кхайкадаьдац, нагахьа санна из кIезигбарах йолча ерригача малхбузехьарча схемана социалистически паччахьалкхенаш раьза хуле мара. Из кIезигбелга цхьатарра а хургдолаш бокъонца тешам лулга мичад укхаза? Из укхаза дац. ХIаьта вIаши юкъерча тешама хилийза даргдоаца из гIулакх доацаш СССР-ага йиш яц хьалхарча этапе ший бIу кIезигбе отта. Из доацаш къамаьл хила а дагIац Центральни Европе тIема кхоккхам кIаьдбелга вIаштIехьдалара хьакъехьа.

Цхьабакъда из гуччахьара фахт шоаш ца зувш санна сурт уттаду Вене малхбузехьарча викалаша, цудухьа хIанз а дIадехаш ба уж социалистически мехкаша цхьатаррарча боарамагIа доацаш Центральни Европе герзашцара низаши герзаши кIезигделга.

Цул совгIа, переговорашка малхбузехьарча мехкий делегацеша шоай оагIонгахьара бIу кIезигбара вIалла юкъе а доаладац Центральни Европерча НАТО лаьттан тIарча бIуни Фегарча тIема низийн доалахьара Iалаьмате дукха герзи тIема техникеи. Цар ювцаш йолча бIу кIезигбара схема тIа оттадаьр советски танкашта цхьадолча дакъе американски ядерни средстваши кIезигъелга мара дац. Цу дешах йола шоай позици цхьан тайпара чIоагIъе а гIерташ, переговорий малхбузехьарча доакъашхоша дIахо а йоах, герзаш кIезигдара проблема дискусси е езаш хIама дац. Дош цу тайпара оттадар, кхы вIалла ца хилча а, тамаш йолаши лерттIа доацаши да. Кхайчон консультацешка а тIехьа массава цхьатарра раьза а хинна мара лаьрхIадарий «Центральни Европера герзашцара низаши герзаши кIезигдара хьакъехьа» переговораш ё.

Цул совгIа, нагахьа санна тIема гIулакха кхоккхам бокъонца кIаьдбе безам хилча, теркал ца еш йита йиш йий Центральни Европе Iайна герзий арсенал, къаьстта а НАТО дуккхача мехкий герзашцарча низашка дола ядерни герзи из дIаккхухьа средстваши?

Яиче а яц. Геттара дика ховш ма-дарра, массе тайпара герзаш уж кIезигдара юкъе ца эзача кхоачашдуларгдац переговорашка дакъа лоацарашта хьалхашка латта деккараш — Европера гIулакхаш тешамегIа леладарам машари кхерамзлен чIоагIъяраи новкъостал делга.

Теркам шийча тIаозаш кхы цхьаькха цхьа хIама а да. Нагахьа санна Венерча переговорашка малхбузехьара викалаш уж дегIайоалае сагота беш кхыметтел царна новкъарле йойи, НАТО доалера гIозараш шоай ма-хулла оарцагIдаьннад, сихдаь герзаш Iоадейташ доахк. Дагадохийтача кхоачам ба Къилбаседа атлантически блока доазонел чухьа бIу эргабоахаш хилари НАТО мехкаша шеррача масштабе герза тайп-тайпарча системашта модернизаци яра программа чакхйоаккхаш хилари.

ТIема мероприятей из комплекс чIоагIа духьала я венски переговораша керттерча лерхIарашта, хIаьта переговорашка малхбузехьарча мехкий викалаша сел дукха бувцаш бола цар доакъашхошта юкъера тешам совбаккхара цхьана тайпара новкъостал деш а яц.

Венера халонаш дIаяха йиш йолаш я, нагахьа санна Малхбузе ший реалистически позице тIара юха йоале, тIаккха, социалистически паччахьалкхенаша лаьцача наькъагIа дIа а йолаенна, юххера а, переговорашка дакъа доацарашта хьалхашка латта деккараш кхоачашдара юкъе цар миссел дакъа лаца ше кийча хилар хьахьокхаш дола гIулакхаш чакхдоахе. ХIаьта Советски Союзах лаьца аьлча, из, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева хьа ма-кхайкадара, кийча я дIахо а цхьана конструктивни духхьал конструктивни, тешаме, цхьан оагIонна гIойле яккхар духьа доаца гIулакхаш чакхлаха, моллагIча боараме, паччахьалкхенашта эггара керте латтараш а юкъе болаш, переговораш е.

Сергей ДМИТРИЕВ. (АПН).

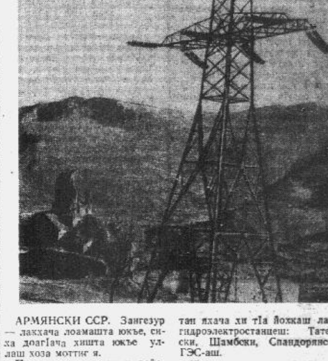

АРМЯНСКИ ССР. Зангезур — лакхача лоамашта юкъе, сиха доагIача хишта юкъе уллаш хоза моттиг я.

Пхъ административни районаш — Мигрински, Кафански, Сисиански, Горисски я Армене цу хозача моттиге.

Фордагара хьал шин эзар метр гаргга лакха улл мехка дика йовзаш йола Ленина орден енна Каджарски медномолибденови комбинат. Цига йоккхагIъярех предприятеш я иштта Кафански медноруднi, Агаракски медномолибденови комбинаташ. ДегIайоагIа укхаза иштта электротехнически, яйгача, кхачан промышленноста, кхыйола отраслеш а. Воротан яхача хи тIа йоххаш латт гидроэлектростанцеш: Татевски, Шамбски, Спандорянски ГЭС-аш.

Хувцлена тоаеннай къаьна город Горис, Iоехкай керда городаши поселкаши. Йовзаргйоацаш тоаьй лоаман юрташ, цига чудиллад хий, газ, электричество.

ДIаяхача хана тIехьайиса хиша Зангезур Советски Iаьдал латтача шерашка экономически а культурни а дегIаеннай. Лоаман бердаш тIа гIолла юллаш латт высоковольтни электропередачай лини.

Э. ГАБРИЕЛЯНА сурт. ТАСС фотохроника.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

Депутата керттера декхар

1975 шера 15 июне къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хоржамаш долча хана Надтеречни районна Совете 75 депутат хержар, къахьегамхой депутатий юртий Советашка — 334, Горагорски поселкови Совете — 67 депутат.

Хоржамашта хьалхарча собранешка депутаталла харжа оттабьча кандидаташна вIашагIа бетталуча хана харжархоша наказаш тийлар шоай кандидаташта. Района Советий исполнительни комитеташа боахама организацейн учрежденейн кулгалхоша цхьана кийчйиа наказаш кхоачашдара тIаерзаьчча мероприятей планаш, Советий сессешка йийца а йийца чIоагIйир уж.

Кхоачалде тIаийцар къахьегамхой депутатий районни, юртий, поселкови Советий депутаташта денна 280 наказ.

Дукхха а дукхагIа дола наказаш общественни лоархIам болаш, района боахами социально-культурни вахари дегIадоаладара планашца дийза да. Депутаташта деннача наказаш тIа белгалдаьха да халкъа образовани, культура, медицински гIулакхаш, торговли, бахача наха деш дола коммунальни бытовойи гIулакхаш тоадарца, нах бахача моттигашка газ чуйиллараца, наькъаш дахкарцеи тоадарцеи дувзаденна лоархIаме деш.

Къахьегамхой депутатий районни, юртий, поселкови Советий исполкомаша, боахамий кулгалхоша кIезига болх баьбац харжархой наказаш кхоачашдара. Централизовании хьисапе хьахийцача ахчах пайда эцарал совгIа, къахьегамхой депутатий Советаша моттигера кхоачамаши торонаши дийхай наказаш кхоачашдара.

Эггара тIехьагIа шозза хоржамаш хиннача юкъагIа тха районе эксплуатаце дIаеннай 49 миллион совгIа сома маьха керттера производственни а производственни йоаца а фондаш. Болх бе йолаеннай промышленноста, юрта боахама, транспорта итташ объекташ, торгови гIулакхаш дуи общественни кхачани 20 совгIа предприяти, хьалъяьй 2500 моттиг йола шиъ общеобразовательни школеи, царна хьатIадаь гIирсашá. Хьал а даь наха чуховша дIаденнад 15 эзар совгIа квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош. Боахамашта чухьа 30 километр тIонаькъаш, 20 километр совгIа асфальт йилла наькъаш дахкад, 15 километр водопроводаш яхкай. 1000 совгIа квартире газ чуйиллай.

Дукхха наказаш кхоачашдеча дакъа лоац харжархоша шоаш а общественноста а. Нах баха моттигаш хозъяр-тоаяр духьа субботникаши воскресникаши ду. Алхха цхьан 1976 шера моттигаш тоаеча 53 эзар сагадийнахьа болх баьб бахача наха. Харжархоша хьинаре дакъа а лоацаш кхоачашдаьд дерригача наказех 25 процент.

Наказаш кхоачашделга дика вIаштIехьдаьккхад Братски, Гвардейски юртий, Горагорска поселкови Советий территореш тIа. Наказаш кхоачашдеча хьинаре дакъа лоац совхозий кулгалхоша: «Братский» — нов. В. Хамидова. «Новогорский» — нов. У. З. Заурбекова, «Верхне-Наурский», — нов. С. Т. Таймасханова, «Знаменский» — нов. А. Э. Батукаева, кхычар.

Гвардейски юрта Совета территоре тIа харжархой наказегIа хьал а яь, эксплуатаце дIаеннай 3 продавец чувола тика, юрта Совета низаци ахчаки 3,5 километр наькъаш дахкаьд, 650 погонни метр йIаьха водопровод йиллай, хьалъяь яьккхай Новогорски юкъера школа, частни сектора 200 совгIа квартире газ чуйиллай. Новогорски юкъерча школе болх беш столови я. Гвардейски юрта Совета школашка хьайийлла ди дIаьхдаь группаш я.

Алхха укх тIеххьарча шин шера кIезига хIамаш даьдац Братски юрта Совета территоре тIа а харжархой наказаш кхоачашдара. Хьалъяьй ши тика, почта, капитально тоаьй клуб, асфальт йиллай гIирсашта тIадоагIача наькъашка, бытовой гIулакхаш ду павильон хьалъяьй, юрта газ чуюллаш латт.

Цхьабакъда, харжархой наказаш кхоачашдарах дувцача хана, белгалдаккха деза, хоржамашкара хоржамашка кхоачаш ца деш дола наказаш а тха районе хIанз а дусаш хилар. Масала, Гвардейски юрта Совете хулача хоржамашка хIанз вIаштта кхозлагIа наказ лу депутаташта «Гвардейский» совхоза централни усадьбе е Курбановка яхача хуторе баха нах молача хица Iалашбара гIулакх тоадара, цхьабакъда цу гIулакха «Гвардейский» совхозо, цун директора нов. Исмаилова хIанззалца хьа корта а болаш даь хIама дац.

Кхоачашдац Бено-Юртовски юрта Совета территоре тIа баха нах хица Iалашбара гIулакх тоадарца дувзаденна наказаш а. «Озерный» совхоза дирекце кхоачам болаш уйла тIаяхийтац харжархой наказаш кхоачашдара деша.

Масалаш дукхха а доаладе йиш я, хIаьта з ала деза, наказаш кхоачашдара тIаерзаь мероприятеш чакхъяхара районеи юртийн Советий исполнательни комитеташка лерттIа тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдаьккха ца хилар.

Наказаш тешшаме кхоачашдара хьалхара доагIар отделий боахама организацей кулгалхошкара, юртий Советий исполкомашкара дизза хьадехац райисполкомо. Къаьст-къаьста депутаташ инициативеи принципиальноста йолаш хилац харжархоша шоашта тийнна наказаш кхоачашдара гIулакха, Советий сессешка шоашта гIо дехара бокъонах пайда эцац.

Советий депутата статуса хьакъехьарча Закона 7 статья тIа дIаяздаь латт: «Депутато дакъа лоац харжархой наказаш кхоачашде баха нах вIашагIтохачеи предприятешкеи организацешеи уж кхоачашдара тIахьожам лоаттабечеи, наказаш кхоачашдерглоза гIулакх ду».

Харжархой наказаш кхоачашдара даькъе кийслуш дола уж лакхе белгалдаь кховчамбоацараш райсовето ший теркама кIалхара дIадовлийтац, ший аппарата болхлой низаш тIадерзаду хIара депутата хьинар айдара, балха тIа цунна практически новкъостал дара.

Т. ПЛУТАХИНА,
къахьегамхой депутатий Надтеречни районни Совета исполкома секретарь.

Грозненски экспериментально-механически завода болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши ва коммунистически къахьегама ударник расточник Белов Владимир. Ше мел кийчъю продукция дикен тIехдикен мара а ца хулийташ хIара сменагIа нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо. Цудухьа иттлагIча пятилетка хьалхарча шера задании ше тIайица хиъна социалистически декхараш ханал дукхха хьалха кхоачаш а даь хIанз март бетта календаргIа къахьегаш ва из.

СУРТА ТIА: расточник В. Белов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЛАКХА ХЬУВКЪАМ ТЕЛА СОМИЙ БЕШАМАШ

«Интенсивни беш» яха термин вай къамаьла юкъеена башха дукха ха яц. Цхьа хазама хьалхагIа дуккхача мехкашка массаза а телачул массехказза дукхагIа хьувкъам тергбола керда тайпа сомий бешамаш хьаяра опыташ е болабеннаб Iилмахой. Юххьанца эксперимента хьисапе дIайолаяьяр уж, хIаьта тIехьагIо промышленни ларда тIа дIаегIар «интенсивни» аьнна цIи дIаяха бешамаш.

1969 шера бIаьстан юхьеи аьхкии доккха зе кхийтар Молдаве сомий бешамашта. Карпаташкара Iохьайнача догIашеи лаьвони совсадир Днестр яха хий. Кхозза хьарсам чура арадаьлар из гонахьа мел йола хIама дуккха километраш къайлэ а йоахаш. БIаьш бешамаш йоайир хиво. Уж юхаметтаоттаяра ткъаь шерал кIезигагIа йоацаш ха эшаргьяр. Цу ханна хьахилар йоккха интенсивни беш хьаяра идея.

Интенсивни бешара еррига сомий гаьнаш шораллеи лакхаллеи шоай хаьдла бустам болаш я. Цо йиш хулийт массазарча бешарчул 15—20-зза дукхагIа хIара гектара тIа гаьнаш дIайогIа. Цу гIулакхо чIоагIа аьттув боаккх маьлха низах пайда эцара. гаьнашта юкъе механизировании обработка яра, юртбоахама зуламдергех уж лорара. Цу тIа а, кагий карликови гаьнаш дIаегIача диъла гIча шера сом тела йолалу, царна тIера сом чуэцаш аттагIа хул.

ХIанз йоккхий моттигаш дIалоац Молдаве интенсивни бешамаша. Масала, Слободзейски районе, республика къулба - малхбоалехьарча «Память Ильичу» яхача бешо чхх эзар гектар моттиг дIалоац. «Пальметта», «спур» яхача тайпаех йолча гаьнаша укх шерре а лу хIара гектара тIара 400—500 центнер Iажаши кхораши, 200 центнер персикаши хьачаши, 90—100 центнер боалаши абрикосаши. Еррига гаьнаш сом тела йолаеннач тIехьагIа укхаза беррига боаккхаш бола сом 200 эзар тоннага дIакхоачаргба.

Гаьний физиологически торонаш «пальметтацен» «спурацен» чакхъяьннаргаш лархIа мегаргйолаш йиэ? Яц, йоах Iилмахоша. Алхха яц аьнна ца Iеш, бокъонца белгалбоаккх цар керда лостам: гаьнаш лохагIен листагIен хургйола гIулакх де деза. Цу тайпарча беша деча балхашта 90—95 процентага кхаччалца механизаци е йиш я (хьалхатIа хиннача бешамашка 20—24 процент ба из хьокхам) практически машинашца де йиш йолаш да укхаза долла хIама: лаьттанча обработка яр, юртбоахама зуламдергашца къовсам лоаттабар, удобренеш тессар хьувкъам чуэцар.

Массехк шу хьалхагIа «луговой» аьнна цIи дIаяха керда тайпа интенсивни беш хьаяра эксперимент дIайолайир «Кодру» яхача Молдавски Iилмапроизводствени объединене. Иззамо йола беш кхеяра способ укх тайпара я: хьалхарча шера лаьтта дIайогI карликови га. Цо овлаш хийцача хана окулировка способагIа хержа культурни сорт тIадогI цунна. ТIаегIача гаьнах шоллагIча шера хьахиннача ткъовронго зиза а даькхе сом лу. Гектара тIа дIайогIаш йола саженцаш 100 эзарнега кхоачаш листа хул, вешта аьлча кхай тIара хьажкIаш миссел хIана хилац аьнна. Цхьабакъда хьувкъам цигарчул дуккха а лакхагIа хул: «мелбу» яхача сортах йолча хIара гаьи тIара 1,2 килограмм сом баьккхар, хIаьта хIара квадратни метр тIара — 15 килограмм. Долче, хIара гектара тIара 1200 центнер Iажаш баха йиш я. Из цифра юкъе гIолла екъа еза, хIана аьлча аргIе дIаегIача беша шоллагIча шера мара сом латац.

Молдаве цу эксперимента инициатораш ба «Кодру» яхача Iилма - производствени объединене болхлой юртбоахама Iилмай кандидаташ Куженко Валентини Смыков Владимири. Шоай декхар укх тайпара оттадаьд тохкамхоша: механизаце боарам 95 процент а болаш беша хIара гектара тIара 1500 центнер сом боаккхилга.

Гуччахьа мишта хиннай изал хьувкъам кхебара технологи?

БIаьстан юхье 40х20 йолча схемагIа цхьан, шин, биъ, бархI, ялхайтта мугIарагIа тIаьргйолча моттиге дIаегIар подвоиш (кхы сорт тIадогIаргдола гаьнаш). Аьхки низ болар гаьнашка, хIаьта гурахьа циггача, уж яьгIача метте тIадегIар керда сорт. Юха доагIа шу, бакъдар аьлча эггара бехктокхамегIа дар. Сезон чакхъялалехьа хьувкъам бала могаргдолаш йола цхьан шерара ткъовронгаш кхее езар. Из вIаштIехьдаккхара Iаламо оттадьча законагIа а ца йоагIаш, саго оттаяьча схемагIа га дегIаухаргйола гIулакх де дезар.

Ховш ма-дарра, моллагIча гаьно ший клеткашка йоалхаю уж дегIа дикагIа ухийташи ца ухийташи йола веществаш. Цар дукхал шера ханаген дукххача кхыча бахьанашкеи хьежже хул. Цхьабакъда ерригаш а цхьана лаьрхIача биологически боарам цхьатара хулга Iалашду цар.

ХIанз Iилмахой декхар се-нах латтар аьлча, из латтар, из боарам искусственно хувцилгах. Цхьайолча хана га дегIа ца яйташ йола веществаш хIараз яхарах, вож йолча хана, кхыча тайпара, га дикагIа дегIаяйтаргйола веществаш алсамъяхарах. Хеттача тайпара уж нийсъе вIаштIехьдоал физиологически активни веществай — гаьнашта опрыскивани еча ауксинийн ретардантийн новкъосталца. Цу веществаша ду новкъостал бахьан долаш гаьнага садолийташ дола дерригa низаш, хьалхагIа гаьнага дегI дайтаргда дIаухийташ хинна беррига кхача, хIанз сом лата чIонакаш хьахилийтарга бохийт.

Цу тайппара, боарам нийсбу никъ корабаьб. Белгальяьй опрыскивани ю ханаш, ретарданта боарам, тайпа. Цу тайпара шера шозза обработка йир гаьнашта. ХьатIаэттар шоллагIча шера гуйра. Бувца па хезача тайпара хьувкъам белар гаьнаша-карликаша — хIара гектара тIара 1200 центнерагара 2000 центнерага кхоачаш. ГIанел дукхагIа Iажаш бар гаьнаш тIа. Сом ше а геттара дика бар.

Дика чакхъяьлар эксперимент. Биологически техничекни хьалашка диллача хийцца лелае мегаргйолаш хилар «луговой» беш. Яьча опыто сомий бешамаш лелаяра даькъе керда перспективаш хьаелл — суперинтенсивни бешамаш лелаяра.

Иван ЖОСУЛ.
АПН корреспондент.

Доазол дехьара

Социалистически мехкашкара хоамаш

ХОЗАГIА ХУРГЬЯ ГОРОДАШИ ЮРТАШИ

ХIара денна юкъера лаьрхIача 550 квартира керда хьалъю е эргаяьккхе тоаю Германски Демократически Республике. Масала, январера сентябре кхаччалца укхаза дIаеннай 100000 гаргга квартира. Цига ваха дIачухайнав мехкара 280 эзар саг, шу чакхдоалаш керда баха дIачуховшаргба кхы а итташ эзараш нах.

ДIадахача пхе шера шоай чуIеча моттигий хьалаш тоадаьд ГДР 1,8 миллион саго, хIаьта 1980 шерале виъ миллион саг — цхьана лаьрхIача Лейпцига, Магдебурга, Нойбранденбурга, Шверина округашка баха нах миссел хургба уж. Мехка декхар оттадаьд хIара дезала дика кийчъяь къаьстта квартира хилийта.

ГДР-е городаши юрташи тоаеш а цига гIирсаш хьалдеш а гIишлонхой хинна Iац. «ХозагIа хийла вай городаши юрташи — тхоца цхьана къахьега!» яхаш девиз а йолаш дерригача халкъа болам баьржаб мехка. Городашкарча болхлошеи гIулакхерча нахеи, юрташка бахача наха балхах шоаш мукъа болча хана чуIеча цIеношта шоашта могача тайпара ремонт ю, берийн спортивнийн площадкаш хьаю, паркаши скверашн тоаю. Масала, дIаяхача пятилетка шерашка (1971 — 1975 шш.) пхи миллиард марка маьха балхаш даьд цар.

(АПН).

ИХТИМАН: — ЭЛЕКТРОДИЙ ТОАТОЛ

Дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банкагара ийцача ахчах ФРГ-ера нийца а нийца, керда поточни линии вIашагIъеллай Ихтиман яхача болгарски городерча электродий заводо. Цун новкъосталца предприяте вIаштIехьдаьккхад 3,25 миллиметр диаметр а йолаш йиткъа электродаш оалараш арахецилга.

ХIанз денз дIа Болгаре ший гIулакхашта а хIаьта иштта СЭВ-ага гIолларча партнерашта эшараш кхоачашдара а хьаергья уж.

Оборудовани вIашагIйоллача юкъа вIаштIехьдаьккхар специалисташ — эксплуатационникаш кийчбелга. Барайтта бетта проектни низага кхоачае лаьрхIадар лини, цхьабакъда къахьегам нийса вIаштIехьбаккхаро, къахьегама дисциплина лакха хиларо предприяте коллективага йиш хилийтай ялх бутт хьалхагIа план кхоачашъе. ХIанз шера хьаю йиъ эзар тонн электродаш.

Дукха ха ялалехьа дIахо шеръе езаш я Ихтиманера завод.

Асен СТАНИМИРОВ,
болгарски журналист.
(АПН).

ФАМ ВАН КОЯ ЦIЕРАГIА БОЛЬНИЦА

Объект номер цаI аьнна хьакхайкаяьй Вьетнама къулбехьарча кердача Фам Ван Коя экономически районе бIаь менги чулатта больница а поликлиника а йолаш хьалъеш латта медицински комплекс. Лард йолла 10 эзар квадратни метр моттиг кийчъяьй гIишлонхоша цхьана бетта. Цу хана цар лаьттагIара хьалъяьхай итташ минаши ца лелхаш диса йоккхийча топий пхорчи.

ВИА агентства беча хоамагIа, 1977 шу чакхдоалаш эггара хьалхара унахой чуэцаргба Фам Ван Коя, вьетнамски Халкъа эскара турпалча саятечун цIерагIча кердача клинико.

(АПН).

КРАКОВА НОЯБРЬСКИ ХРОНИКА

ХIанз 30-ззлагIа чакхдоах халкъа Польше советски фильма денош. Деза ди белгалдоаккхаш Кракова экранаш тIа советски фильмаш гойтилга Сийлахь-боккхача Октябра 59 шу дузаш дIадоладаьд «Даьхе бахьан долаш лийтаб уж» яхача С. Бондарчука фильмагара. Зрителашта бIаргагургда центральнии республиканскии киностудей ворхI лента: «Дерсу Узала», «Диск», «КIай палчакх», «Шуна воагIаргва» яхараши кхыдараши.

ЧIоагIа теркам тIаозаш я прессаи книжкаи дунен халкъашта юкъерча клубе шерра оттаяь Советски Украина яха фотовыставка.

Советски халкъа совгIата лаьрхIа «Ленинградский» триптих Краковерча СССР генеральни консульствага дIаеннай польски художника Владимир Карча. Ленина городе творчески командировке ваха хиннав из. Централни полотно тIа — Петропавловски крепоста тIагIолла чубузаш латта малх, оагIонашкахьарчар тIа — кIай бийсаш йолаенначеи сатоссачеи ханара городской пейзажаш. Ерригача «сердалон симфоне» лейтмотив я кизга Iоакъа санна латта Нева чура хий. Реалистически школа живописца Ленинград дукха езаенний цунна, хIаьта дехьасехьа иха эрсий художникаш ший хьехархой лоархI по.

Вл. НАКАРЯКОВ,
АПН соб. корр.

Краков.

Евфрата атагIа

«Дамаскана гонахьарча сомий бешамашка я цкъа латтэш биъ тайпара сом латаш йола гаьнаш», — яхаш яздаьд юкъерча бIаьшеренашкарча Iарбий наькъахочо Аль-Бадре. Из-м, бакъдар аьлча, легенда я. ХIаьта а цу тайпара уйла дег чу йосс духхьашха Гуте — сирийски столица баьццарча оазисе нийсвеннача сага. Алхха комсий 50-нега, гIамгIай — 20-нега кхаччалца сорташ кхеду Гуте.

Шоай сел чIоагIа сий далара вай масштабашка диллача доккха доацача Бараде яхача хина декхарийла я Дамаскера сомий бешамаш. Итташ гонашта, Iаламеи искусственнии каналашта декъа а лийя, ший дерригa хий города гонахьа дут цо. Гутерча хий декха система йола цхьа эзар шу хинна Iац.

Сире хий тоъац. Мехка территоре доккхагIа дола дакъа дIалоац тIо уллача яьссалено, чхараша, гувнаша. Дукххача хьале Iаламах тийша ба хьувкъам, хIаьта цо нагахьа догIа дайтац сирийски лаьттанна. Цудухьа Iалаьмате дукха къахьег ахархоша хий декхара гIулакха. ХIанз хьалхара бIаь шу хинна Iац города гонахьа ялхазза вIаштIардаь цIа миссел лакха хий йиду дахчах яь йоккхий чархаш шорттига кхесташ латта. Дуккхача юрташка безача маьха тIоадал кхоач гаьнна лоамашка доахкача хьасташкара лаьтта кIал гIолла Iоьхача туннелашка гIолла. Жеи никалийи Iулаша дуккха сахьаташ доах дуккха километраш гонахьа гIолла алхха цаI мара боацача яьссача арарча хьастара диро-къахьа хий мала шоай аргIа хьаккхарга хьежаш латташ.

Вай мехко Сирена доккха новкъостал даьд Евфратски гидроэнергетически комплекс хьалъеча. Цун плотино хьахилийтача Асад яхача боккхача Iамах хIанзле а пайда эц Евфрата атагIа даьсса дадача лаьтташта хий декхара. СССР-ерча специалисташа САР-а новкъостал даьд иштта цу районе искусственно хий декхара ларда тIа паччахьалкхеи боахам хьалбе проект кийчъяра а.

«Ар-Раид» аьнна цIи тиллай проектах — Iарбий меттала «Пионер» яхилга да из. Шортта хий хиларо йиш хилийтай Сирена керда йола культура — дуга — укхаза хьалкхеяра эксперимент е. Опыт толаме чакхъяларах хIанзле а мехка тикашка лаьхкад «евфратски дуга» аьнна тIагIолла даь йоазув а долаш дола тIормигаш. Мехка хIара шера доаккхаш дола дерригa дуга 1980 шерале 120 эзар тоннага дIакхоачаде лаьрхIад. Из бахьан долаш республикага йиш хургья доазол дехьара дуга ийдарга дIаухийтача валютера кIезига доацаш ахча кходе меттел. из продукт ше доазол дехьа йохка кхахьийта а.

Опыт дIаэца мехка массе мнIингера агротехникаш ухаш бола хьокхаме боахам шерлуш ба: ялаташ дIадера керд-керда лаьтташ оах, харбазий-пастай кхаш дIадув. сомий бешамаш дIаювгI. Хий ца тоъарца ювзаенна халонаш ца хиларо торо хилийтай тIехьа-тIайоагIача хана хьу яккхаран укхаза хьахулаш латтача целлюлозно-каьхата промышленноста бедал Iалашъяран пайда эца лаьрхIача пирамидальни михай 11 миллион саженц укхаза дIайогIа.

Евфрата гонахьарча районашка яьссаленгара хьадаккха лаьрхIа деррига лаьтта 640 эзар гектар совгIа да. Нагахьа санна укх тIеххьарча ханналца Сире юртбоахама культураш тIайолаш хинна лаьтташ 3,5 миллион гектар мара ца хинна хилар теркалдича, кхетаду, иштал уж дукхагIа хилар мехка экономикана мел боккхача лоархIаме да. Цу районе хьайбай боахам дегIабоалабараи паччахьалкхеи йоккхий индустриально-аграрни комплексаш хьалъяран эша хьалаш хулийт Евфратски системо.

М. КРУТИХИН,
ТАСС корреспондент.

Дамаск.

ТIеххкердадараш хьалххара хьадийллар

Ший коа латтача кIаьдача гIанда чу аркъал а ваха, цхьа моллагIа йолча турмал чу гIолла сигала хьежаш вагIаш Фарсет яхача английски юртарча школьни хьехархочо зийнаб сийрдалелха тIеххкерда седкъа, цу гIулакха чоалхане телескопаш йолаш болча дунен тIарча берригача профессиональни астрономел хьалха а ваьнна.

Из эггара хьалхара толам хинна Iац 64 шу даьннача Джордж Олкока. Седкъийи планеташи Iомаярца бола безам 1924 шера а тIехьа хиннаб цун. Цу хана Марса тIа «каналаш» дий-хьогI яхача проблемана уйла тIайийрза бар берригa астрономаш. 1940 шера кометаш лахара уйла тIайийрзай Д. Олкока, хIаьта массехк шу даьннача тIехьагIа хьайийллай цо цун цIи тилла комета. ДIахорча шерашка астронома-любителa открытей спискана кхы а кхо комета IотIакхийттай.

Цхьабакъда цу толамех а кхоачам беш хиннавац Д. Олкок, тIаккха турмала новкъосталца седкъий сигале бокъонца Iомае лаьрхIад цо тIеххкерда седкъий лаха торо хилийтар духьа. Царех цаI хьабелла вIаштIехьдаьннад цун 1967 шера. 1968-чей 1970-чей шерашка — шиъ кхы а. Ший биълагIа бола тIеххкерда седкъа укх шера октябре корабаьб Д. Олкока. Цу ханна йоккхагIа йолча обсерваторешка телефон йийтай цо, хIаьта из бахьан долаш астрономашка йиш хилар цо цIи тилла хинна седкъа зе.

Джордж Олкока хьакъехьа дийцача Рейтера агентства язду, седкъий сигале Лаьттан тIа мел бахача нахачул дикагIа йовзаш хила мег цунна, яхаш. Олкока бохам беш дола алхха цхьа бахьан — английски хаоттам. «Юкъера лаьрхIача кIирагIа йийкха йоагIа ши бийса — уж геттара кIезига я», — йоах цо.

Лондон.

А. СТЕПАНЕНКО,
ТАСС корреспондент.

Израильски оккупационни Iаьдалаша тIехь-тIехьагIа дукхагIа лувц шоаш дIалийцача Iарбий территореш тIа баха нах. Наблус, Хеброн, Дженин яхача Иордана малхбузехьарча йисте ядача городашка израильски бIухошеи полицейскешеи облаваш ю, машаре бахача наха юкъера дуккха бараш лувцаш чубехк. Городашка чудолхача наькъашка, керттерча улицашка, майдашка халданза патруль лоаттаю.

СУРТА ТIА: израильски салтий Хеброне.

Пресс—ТАСС Камера сурт.

ПОДМОСКОВЬЕРА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ

Хьайбай дозал дикха тIакхетаргда, нагахьа санна царна газированни хий — вIашагIъэдаь хийи кислороди меладича. Цу деша тIа уйла сецай Iилмахой промышленни хьалашка шерра эксперимент еш шоаш болча хана. Тохкама балха керте эттар СССР юрта боахама Министерства Централни химизаце лабораторе биологически процессашта тIахьожам лоаттабеча отдела кулгалхо Михаил Дерковский.

Технически Iилмай кандидата Дерковске кулгалдеча тохкама маIан дукха чоалхане дац: Iаламо даь цхьа сакхат тоаде вIаштIехьдаьннад Iилмахой. ГIулакх миштад аьлча, къонача хьайбай пехкаша кхоачам болаш кислородаца Iалашдац дегIа хьоасий, кIезига ух из кер чу а. Из бахьан долаш желудочни сок кIезига хьахул буаш бола кхача лерттIа охьа а охьаш дегIах дIалатара. Дикача доакъаро укхаза де хIама дац — къона долча хана хьайбашта хIаьта а вета а кIезига тIадетталу дулх.

— Из гIулакх, — йоах Iилмахочо, — тхол хьалхагIа а довзаш хиннад, цхьабакъда Iаламо тувладалийтар тоаде лаьрхIар оаха. Цудухьа вIашагIъэдаь хийи кислороди меладе доладелар тхо хьайбашта...

Тамаш йолаш хIама дар — дегIах дикагIа дIалатэ баьгар кхача, тоаделар кхача оьъалга а. Хьайба оиладалийтара дика элексир хинна хиназр кислород.

Нагахьа санна алхха технически оагIонгахьара доэ теркалдича, укхаза цхьаккха а хала хIама хинна хиннадац. ХIара хьайбаш леладеча ферме я автопоилкаш. Царга даьннад хьайбаш. Цу чоалхаве доацача гIирсех пайда эца лаьрхIар Iилмахоша. Юххье йовхкача клапанашта тIадигар оаха хийи кислороди. Хьайбо клапана бат дIатIатоIайича — хий хьадоагIа, тIаккха цунах цигга кислород тох. Газ-м, бакъдар аьлча, боарам увттабеш я, хIана аьлча вIашагIъэдаь хийи кислороди ший хьаьдача программагIа хьаухаш хила деза. ГIулакх цунах лаьтта Iеш дац. Цига мукъагIа хьайбашта хьалхагIа кислород теха хий в моладаь, цул тIехьагIа вож массазара хий моладе дезаш хиннад. Цу сел чоалхане доацача дикача гIулакхашта дага ма-деххинге а тIакхаьчабац Iилмахой. Iилмаз чу массаза а хулаш долча тайпара, юххьанца лоадамбоацначунгара, лоралуш дIадоладелар тхо, опыт хьаIарга хьежжа мара доладаланзар шеррача масштабе эксперименташ е. Тхоай идеяши лоархIамаши мишта хул хьажар духьа новкъостал дийхар оаха Московски областерча совхозашкара. Опытни полигонаш а хина дIаэттар опыта лаьрхIа къоастаяь. 1500 гаргга хьайба чудоагIа 35 группа а йолаш хинна «Курсаковои» «Талдоми» яхача совхозий хьайбаш леладу фермаш. Кхетадеш дар, опыта хьакъоастаяьча хIара группаца кхы а контрольни яр а хила езаш хиннилга. Царна а вокхарна а цхьатарра телар доакъар, цхьабакъда хий беча тайпара меладора царна: цхьадарашта массазара хий телар, вокхарна — газированни.

Юххьанце а духтIадаха безам ба са шо цу совхозашка эксперименташ 26—45 ди даьннача хьакхий хурскашта мара ца еш хинна хилара. ТIехьара къоастаяьраш оал царех. Контрольни группаца шийсийча. тIехьара къоастаяьрашта совнагIа 15 процентагара 40 процентага кхаччалца а дулх тIаккхийтар ши бутти ах бутти баьннача гIолла. Бе-беча боараме дулх тIадеттадалар укхаза хьайбай фуга, кхачан рацинонага хьежжа хул.

Аз декар дарах Дерковский Михаила килограммашка яьхар уж проценташ. ТIаккха ер да цунах хьахиннар: шин беттаи ах беттаи контрольни группана эггара дукхагIа тIакхийтта дулх 28,8, хIаьта опытничоа — 41,9 килограмм хилар. Башхало, шоана мигарра, кхойтта килограмм совгIа я.

Нагахьа санна дикала оагIув теркалйича, фу килограммаш я уж? Эксперименташка дакъа лоацаш хиннача К. А. Тимирязева цIерагIча Московски юртбоахама академе специалисташа контрольни тохкамаш даьл. Цар хьахьекхад вIашагIъэдаь хийи кислороди тийннача хьайбай дулх геттара дика хинна хилар. Дулхаца массазаруч кIезигагIа хиннай хьоанал, хIаьта пхьид йола дулх, протеин дукхагIа хиннай. Иштта ха вIаштIехьдаьннад кагий долча хана вIашагIъэдаь хийи кислороди меладаьча хьайбаша тайп-тайпара лазараш массазарчул кIезигагIа тIаэцаш хилар. ХIаьта из бахьан долаш хьайбаш, ховш ма-дарра, кIезигагIа дов.

Цу тайппара гучадаьлар газированни хих шеко йоацаш пайда боалаш хилар. «Газировка» шин беттаи ах беттаи меладича геттара кхоачам болаш да аьнна хет Дерковскена. Кхы эшац — цунах хьахиннача эффекто ше бу дIахо болх: контрольни групперчул сихагIа дегIаух дIахо хьайбаш.

ХIаьта бIарча мохк чулоацаш юкъекхахьа йолайича, фу хургда кердача методах? ХьалхагIе а даьча лоархIамаша хьахьокх, вIашагIъэдаьча хихи кислородахи пайда эцарах йоала экономически гIойле геттара йоккха хилар: къонача хьайбай хIара 10 эзар керта 200 эзар сом. Мехка хIара шера 60 миллион хила мегаш хьакхарч хьалкхею. КIезигача лоархIаме дац. вIашагIъэдаь хийи кислороди поилкашта тIадуга система кийчъярга дIадахийтар из болх бе йолаенна хьалхара шу чакхдаьлча юхаметтаотташ хилар а.

ХIанз укх сахьата вIашагIъэдаьча хихи кислородахи пайда боалаш хилар къонача хьайбай хьакъехьа мара дувца йиш йолаш дац. ХIаьта из «малар» ондалаьннача хьайбашта меладича фу хургда? «Сафоновский» совхозе опыташ а еш цу хаттара жоп дала хьежаб Iилмахой. Ондалаьннача хьайбашта «газировко» еш гIойле хиннайц, дулх тIадеттадалийтац цо царна. Бакъда, цо лу пайда цхьан хана кхычахьа гIолла гучабаргбац ала дац. Масала, дулх дикагIа хила а тарлу. Из хIанз укх сахьата хетар мара дац. Цу хаттара а тешшаме жоп далара ха эшаргья.

Тохкамхой аьттув боахаш дIайода ха. Хьакхарч лелаю йоккха комплекс я Подмосковье — Кузнецовски. Тохкамаш дара йола полигон а хина дIаэттай цун фермаш. Юххьанцарча опыта лаьрхIа хIанзле хьакъоастадаьд 600 хьайба, укх гарггарча хана дукхагIа хулийтаргда опыта хержа хьайбаш. Эксперименташ шер а еш, кхыча хаттарашта а жоп дала вIаштIехьдалар доглоахаш ба Iилмахой. Масала, пайда дукхагIа хилийтар духьа доакъарий малагIа рацион оттайича гIойленагIа хургья, чуоттаде дезараш мел ха яьнна хьайбаш да?

Тахан Iилмахой йоккха йоацача группа балха хьакъехьа аз яздеча хана 1976 шера октябре КПСС ЦК Пленуме Л. И. Брежнева аьнна дешаш дег чу ух сона. Хьайбай боахама дикала хьокхамех, цун эффективность лакхъярах ше дувцаш цо белгалбаьккхар «дулха лаьрхIа доахаи кхеду хьайбай боахам дегIабоалабар. чуоттадаь хьайбаш кхоаба методаш юкъейоалаяр санна бола кхоачам...»

Кердадар лохаш бараштa дика моральни гIо деогда аьнна хет сона цу дешаша.

Дмитрий САСОРОВ,
АПН корреспондент.

ДИНАЧА НАХАХ

АСЛАНА ИРАЗ

МаьркIажа бовд къовлалуш латтар. Грозненча автокомбината наIараштa цхьацца-шишша йоагIаш хьатIаухар рейсера цIайоагIа автомобилаш. Низткъа мара коа наIараш хьаелла кхоаяцар ха тIа латта кхалсаг.

ХIа-а, хьо вар из, жи хьачулалла машина, — аьле хIаране Iимерза цIи а йоаккхаш, шиъ хьамсара бераш санна, коа чубехар цо сарралца къахьийга, кIаьдбенна водителаш.

Цхьабакъда сона эшар воагIаш вацар. Комсомольски организаце секретара Мещерякова Татьяна Владимировнас духтIавлькха вецаре Асланага хьежаш кхы а дукха латтаргвар со.

— Манаев Аслан ях Iа? — аьлар цо, — из укхаза воагIаргвац, цунга хьежа а везац. Алды яхача машиннаькъа станце контейнераш дIа-юха кхухьаш ва Аслан, цига мара коргорвац хьона из, шиъ машина а цига дIаувттаю цо бийсана.

Аслан дуккхачар могаваьвар сона. Парторганизаце секретара комсомолец Манаев вуацаш моллагIчунца ца нийслуш долча цхьан хIаманна теркам тIабяхар са.

Советски Эскарс шийгара доагIа гIулакх дизза дIаденна а ваьнна цIавеча ше духхьашха къахьега волавеннача автокомбината коллективе юхавоагIа зIамига саг. Из ше а, цун дика оамалаш а езаеннача кулгалхоша заводера йоагIача бесса йола легковой автомобиль лу Асланя. Шийх бенна цар тешам боа ца бара цу тIа кхаь-биъ бетта болх бу зIамигача саго. Цу гIулакха из гIадваха хила везар аьнна хетадала тарлу. Цхьабакъда из иштадале а зIамигача сага безам дуккхагIа хиннабар грузовой машинаца. Цена машина еха тоам а ца хеташ, еха, чархаш йоацаш латта тиша автомобиль ех цо кулгалхошкара. Цецбовл вожаш: укхо ехар капитальни ремонт йита лаьрхIа машина яр.

Iурра денз сарралца воалаш цхьан бетта машина тоаю Манаева. ХьатIакхоач путевка хьаэца еза ди а. Аслана тIагIертта хьийга къа кулгалхоша теркал ца деш дитац — аьчаш совгIати Сийлен грамотей хьожаю Манаевна. Дог гIоздоал зIамигача сага ше хоаставарах а хьийга къа наха хьалхашка белгалдерах а.

Иштта эц цо хьалхара совгIат, хIаьта цул тIехьагIа-м доккха а зIамига а дукха хиннад уж.

Алды яхача машиннаькъа станце Аслана болх бу тоъал ха я. Халкъа боахама мухь эшача ханнахьа дIаккхачийтарал совгIа, сихагIа мукъаяха еза вагонаш. Укхаза дукха да тийна водителий хьинарах, цар балха опытах, технико цахаддаш болх барах.

Балха опыт йоккха йолча водителашта ка ца луш къахьег Аслана. ХIаьта царех цхьабарел тIех а воал. Из белгалдоал хьаэца деза ха хьатIалапи кхаьчача.

— Вита Iа тха зIамагIа, массанена а кий теха ваьннавий! — бегашта оал царех цхьабараша.

Шофера балха кIезига лоархIам болаш дац машина ца йохаш лелар. ЛерттIа доаз ца дича хьахулаш дац из.

Болх чакхбаьлча шийн машина эшар фуд ца хьожаш дIаводац къона шофер. Iуйрийна лотае мара ца езаш шийн машина бокъонца кийчъю цо. Цудухьа даим лелаш я Аслана машина.

— Сона дагадагIац, — йоах диспетчера, — машина йохарах рейсе ара ца воалаш Аслан виса.

Техника езарах, цунна доалде, бокъонаш телха ца еш наькъашка лела харах республика автоинспекце шоай штате воаца болхло ваьв цунах.

Цхьабакъда цунна чакхдалац Аслана общественни гIулакхаш. Юкъера образовани йола зIамига саг дика кхет вай мехкарча а доазол арахьарча а парте политиках, мехка общественно-политически вахарах. Цудухьа шоай политинформатор ваьв Манаевах водителаша.

Iуйрийна балха веча го бу цунна шофераша. — Дувцал вайна дунен тIара керда хIамаш, — аьле шоаш дIадоладу цар цунца къамаьл. Дувца хIама доацаш хилац Манаев. Цун машина сидене тIа даим хул керда газеташ, журналаш.

Шийн балхах, новкъостех дувцаш Аслана аьлар:

— Дукха профессеш я дунен тIа, цхьабакъда аз сайяр хувцаргъяцар. Самукъадоал са Iуйрийна сай машина тIа хайча, айса дер наха, Iаьдала пайдане гIулакх долга кхетадича.

Автобоахаме къахьегача юкъагIа дукха нах байзаб Манаев Аслана, царех цхьабараш цун тешаме новкъостий хиннаб. Шийга ираз кхаьчаргь лерхI зIамигача саго, хIана аьлча цун дега тоам хулача тайпара къахьега, ваха салаIа торо еннай цунна Даьхено, хьамсарча парте. Вай мехка лоархIаш а сийдеш а ва къахьегама саг. Из ва ираза да.

С. ШАДИЕВ.

Сцена тIа — коопeратораш

Кооператорий художественни самодеятельноста кхоалагIа республикански хьажар хилар. Нохч-ГIалгIайчен ерригача районашкара баьхкабар вокально-инструментальни ансамблашта юкъе дакъа лоацаш бараш, иллиаларкхой, халхархой, художественни дешараш, декламатораш. Уж вIашагIкхийттабар шоай искусство бIаргаяйта.

Самодеятельни артисташта юкъе ба юртарча торговле къона болхлой, продавецаш, тикай заведующеш, экспедитораш, товароведаш, экономисташ, счетни болхлой.

Урус-Мартановски кооператораша йоккха программа оттаяьяр. Цар репертуараца дар моттигерча а кхычахьарча а композиторий иллеш.

Иллеш хоза дахарца белгалъяьлар Шелковски райпо вокальни группа. Уж бар къона а ха яха а кооператораш. Цар хоза даьккхар «Мерза комараш», «Осока», «Хьатара йоI» яха иллеш.

Советски районера баьхкабар халхархой. Цар дир «Лоам чу сатассар», «Асламбек Шерипова улицагIа», «Шотарча мехкарий ритм», «Нохч-ГIалгIай дуккхача наьха халхар» яха халхараш.

Шоай самодеятельни искусство гойташ бар Ачхой-Мартанера баьхка солисташ Трофимова Галя, Баркинхоев Мухарбик, Расаев Iумар.

Гулбеннараш карабугаш дар Грозненски кооперативни училища дешархоша Дожуева Асета, Халидова Сацитас даькха «Барият», «ГIургIажа тешаме хилар», «КIай халхар» яха иллеш.

Хьажара жюре боагIаш бола мах бир коллективай а къаьст-къаьстача артистий а искусства. Хьалхара моттиг лаьцар Урус-Мартанерча кооператорий коллективо. Цунна Сийлен грамотеи безача маьха призи елар. ШоллагIа моттиг лаьцар Сунженски Ачхой-Мартановски районий кооператораша.

Сийлен грамоташи безача маьха призаши елар Веденски Ачхой-Мартановски халхара коллективашта, Шелковски района вокальни группана, кооперативни училища дешархошта.

Цул совгIа 30-нел тIех болча артисташта делар совгIаташ.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТIА: илли оалаш я Урус-Мартановски райпо болхло М. Суганова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦIагIа воагIалац ветеран

Серго Орджоникидзе цIерагIа йола культураи салаIареи парк. МагIалбикеи гонахьарча юрташкеи бахача наха хоза хет цу парке салоIаш. СалоIараштa юкъе дукха хул биллиардах ловза безам бараш. Биллиарда истолаш латтача моттига хьатIаухача наха духьала кхет хьатарэ бос болча юкъа тIа дийша кIоарга жIакаш а долаш воля юккъерча легIара саг. Из ва болх беш вола пенсионер Аушев Махьмада Исмейл. Шийх хана дукха хIамаш бIаргадайна саг ва Исмейл, хIаьта тха городе бахача наха юкъе дукха хургбац Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема — зламаша лайнача тIемашта юкъе эггара халагIеи къизагIеи хиннача тIема бирсача шерашка из хьалхарча деношка а денз вай Даьхе лораьрий мугIарашка лаьтталга ховш.

...ВКП(б) Малгобекски горкома собрани ма-хиллинге а дар из. Къамаьл деш лаьттар шийх къамаьл чакхдоалаш кхайкар: «Коммунистех хьамсара Даьхе лорас шийх лоIамагIа фронте ваха ловр малагIа ва?» Цига баха раьза хиннача хьалхарчарна юкъе вар Махьмада Исмейл.

1940 шера апреле хилар Аушевах коммунист. Члени билет делар цунна ВКП(б) горкома шоллагIча секретара нов. А. Ф. Червова, хIанз пенсионер а волаш тха городе вахачо.

Иштта дIадоладеннад вай мехкарча дуккхача наьха вахар. Иштта дIадоладелар из Махьмада Исмейлий а. Шовзткъе цхьоалагIча шера июле Ростовски артиллерийски училище деша хьожаву Исмейл, хIаьта цу шера гуйра юкеяххалца цига дешаш а хилар из. Цул тIехьагIа, кхайка город Грозне хьавоалаваьв Исмейл, хIаьтта вIашагIъелла хиннача Нохч-ГIалгIай дошлой дивизеца дIа а язваь 255-ча дошлой полка 4-ча товрий эскадрона политрукалла хьожаваьв.

Шийх полкаца цхьана 1942 шера Сталинградски фронте юххьанца Садовое яхачеи тIехьагIо Котельниково яхачеи юрташта наступлени еча дакъа лаьцад Махьмада Исмейла. Шийх эскадрона дошлошца цхьана цкъа санна дуккхаза а лирача моастагIчоа атаке ихав Исмейл цу деношка. Исмейла эца ховш пайда эцар шийгарча герзах. Шийх массе а оатхалца йовзар цунна из, цIена, хIа аьннача кийча леладора. Эскара даькъа командоване чIоагIа хам бора нов. Аушева тIема гIулакхий.

Цкъа санна, дуккхаза а хеставаьвар из. Цунна дола тешал да цун наькха тIа доалла ялх совгIати баркал аьнна каьхати: «ТIехдика тIом барах 14.1.44 шерарча Лакхехьарча Главнокомандующе Советски Союза Маршала новкъоста Сталина приказагIа баркал аьннад хьона, конногвардейца Аушев Махьмада Исмейлийна». Укх тайпара я тIема характеристика: «П/п 35646 эскадра даькъе ше яьккхача хана Аушев И. М. хьахьекхвд ше геттара дика дисциплина йолаш, тIадилла гIулакх кхоачашден хилар.

Даькъаца а волаш немецки гIаьрахошца тIом баьб 1942 шера денз. Ше майра тIемахо, Дай-мохк лорабеш хилар хьахьекхад. Даькъаца а волаш ше мел яьккхача хана цхьаккха бехк бе боагIаш хIама даьлац нов. Аушева. Цкъа санна, дуккхаза а хеставаьв из. Ленина партеи социалистически Даьхени гIулакха мутIахьа ва».

Къаьстта дика дагабоагIа Махьмада Исмейлийна Сталинград йоаккхаш баь тIом. Йоагаш яр еррига город. Улицашка баьлар лира тIом. Эггара къизагIеи цIий дукхагIа Iодохийташи латар дар тракторни завод йолчахьа моастагIчунца хиннар. ХIара бIухочо кхетадора цигара тIом къаьстта лоархIаме хилар, цудухьа Сталинград моастагIчун кара ца яхийтар духьа шийн са дIадала из кийча а вар. Ховш мадарра, Сталинграда юхе гонна юкъе а верзаваь, хIалакъир моастагIа. ХIаьта цу городера малхбузенгахьа лестар Махьмада Исмейлий фронтовой наькъаш.

ХьатIаэттар 1944 шу... Днепрал дехьавала вийзар... Чов а хинна госпитале иллар. Демобилизаци хилар. Демобилизаци хинначул тIехьагIа Казахстане город Кокчетаве дIавахар. Иштта дIадоладелар къахьегамцара вахар. «Главнефтесбыта» базе болх бир. Цу базе партийни организаце секретарь хиннав. 1955 шера городской Совета депутаталла хержав, 1957 шера даим ваха шийх городе МагIалбике юха цIавенав. Парте шийна тиййнача тайп-тайпарча гIулакхаш тIа ше болх беча хана, шийх деррига низаш, говзал, хьинар шийх балха декхараш дизза кхоачашдара дIатийннад Махьмада Исмейла. Къахьегамхошта эшачуни хьашт долчуни чIоагIа терко яьй. Город тоаяра дукха хIамаш даьд УКХ начальникалла болх беш волча хана. 1974 шера чIоагIа хоза накъаваьккхар болхлоша пенсе тIа вода Махьмада Исмейл. Цхьабакъда цIагIа Iохайна воагIалац тIемел къахьегамеи ветеран. Юха а балха моттиг хьа а лаьца дIаэттав из.

Геттара садайначул тIехьагIа мара йистебалац цун болх. ЦIагIа цунга хьежаш хул сесаг, бераш. Пхи бер кхедаьд Махьмада Исмейлеи цун сесагои. Кхоъ, медицински образовани а яьккха, лорий болх беш ба, зIамагIа йола йоI гор. Орджоникидзе Горски юртбоахама институте деша ягIа, йоккхагIа йола йоI Горбыткомбинате болх а беш, партийни организацена керте латт. «Хоза да вахар, — йоах Махьмада Исмейла, — тIом хозахета баьбац, хозахета байнабац фашизм хIалакьяр духьа!»

Цудухьа хьалха салте хиннача къаьстта дика хет советски наьха хьал-торо тоаяра тIаерзаяь хьамсарча Коммунистически парте XXV съезда решенеш кхоачашъеш хилар шийна бIаргагуш.

Б. ЧЕРБИЖЕВ.

СУРТА ТIА: И. М. Аушев.

Автора сурт.

АЭРОФЛОТ — ШИН БIАЬ ШЕРА ДОАЗОН ТIА

СССР граждански авиаце таханарча ден проблемаш къестаеча хана гучалелх кхоанара ди. ХIанз стапелаш тIара Iоювлача фега гIолла лелача цхьайолча лайнерий карарча бIаьшерен тIеххьарча итт шера къахьега ма дезаргдий. ХIаьта контураш хIанз мара ватман тIа ювшаш йоацача машиний хьатIахулача бIаьшерe яха езаргья. АПН корреспондента Чернышов Михаила дехар дарах Аэрофлота хIанзарча декхарий, из дегIаяра перспективай хьакъехьа дувц СССР граждански авиаце министра заместителa Разумовский Ивана.

— Массал бахьан долаш лоаттабу къовсам, авиаце «массазара» проблема, тахан а тIехьа кра латтийс. Татал массагIа йола граждански самолеташ хургья е хургьяц? Дукха ха йоацаш а тIехьа из дош дувцаш хиннаб мотт сона Малхбузехьа, хIаьта Советски Союзе а ма-дарра теркалдаьд цунна дуккха яьха «хIаьши» «акаши». Тахан хулчахьа яьннай ультрамасса пассажирски машинаш.

Пассажирски авиацена атта хиланзар шин Махал (татан шин сухалал) тIех кхоссаяла, хIанзчул тIехьагIа эшас езаш кIезига халонаш латтац хьалхашка, цхьабакъда кердача машинаша сигала гIолла никъ беш кхозза гаргга дукхагIа ха кхоеш хилар кIезига хIама дац. Цудухьа тахан нагахьа саг вац сигала гIолла гаьнна дIа-юха деш доля наькъаш пхиъ-итт шу даьннача гIолла керттерча даькъе татал массагIча лайнерашца бергхиларах шеко йолаш.

Массал — лоархIаме проблема я, цхьабакъда хIанзарча граждански авиаце къоастае езарех алхха ше цаI хинна Iеш вIалла а яц. Авиаце тIа-тIа дукхагIа дIа-юха кхувл пах вай мехка. 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен пхе шера плана тIа белгалдоаккх, массе тайпара пассажирски транспорт дукхагIа хиларца цхьана сигала гIолла дукхха а дукхагIа нах дIа-юха кхувларг хилар.

Укх шера, шийх исторе чухь эггара хьалха, Аэрофлото дIа-юха вутаргва 100 миллион совгIа пассажир, хIаьта пятилетка бIарчча хьаийцача, из цифра 550 миллионал тIехьяргья. Дунен тIа эггара дарегIа я вайцига общественни транспорт, хIаьта Аэрофлота тарифаш а цунга хьежжа лоха я.

Фега гIолла лела транспорт массенена а паргIата хиларо а гуччахьарча цун совленаша а новкъостал ду наха из дукхагIа могаяра. Цхьабакъда наха могаеш хиларо декхараш а дукхагIа тIадохк. Граждански авиаци дегIайоалаяра хьинаре гIулакхаш чакхдоаххашехьа а, пассажираш дIа-юха кхувлара хIанз а бизза кхоачам бац. Проблема эггара саготагIа хьалхашка отт аьхки «отпускаш» йолча бетташка, мехка тайп-тайпарча районашка дIа-юха ухаш бола пассажираш геттара дукха хулача хана. Готта хул аэропорташка, готта хул фега. Кординальни решенешка мара дулургдац новкъостал. Царех цаI — цхьан ханна дуккха пассажираш дIа-юха кхувларгболаш шерра че йола самолет хьаярп массазара шин — кхаь лайнераш хувцари.

Цу тайпарча машина образец хIанзле а хьаяьй. Из я 350 пассажира лаьрхIа ши палуба йола ИЛ-86 яха аэробус. Сахьата 900 километр сиха йода из, 5 эзар километр гаьна йода.

Пятилетка чакхйоалаш бергигача пассажирех яхаш эггара тIехьагIа араьйннача, ИЛ-62М, ИЛ-86, ТУ-144, ТУ-154, ЯК-42 яхараш санна йолча лайнерашца лелаpгба. Ишта да граждански авиаце укх гарггарча хана хургдар. ХIаьта дIахорча, гаьнагIча хана хургдар фуд?

Специалисташта хетачох, бIаьшере чакхйоалаш араяргья эзар а кхыметтел ши эзар а пассажира лаьрхIа (йиъ пассажирски поезд) лайнераш тIерча куца хIанзалца хиннараштa вIалла тара хургьяц уж, хIана аьлча аэродинамика законаша йиш хилийтац цхьа моллагIча тайпара масштабаш йоккха яра чотах хадданза бустамаш доккха де. Эзар совгIа пассажираш чухошаргбола фега гIолла лела кема кхо палуба йолаш хила мег, хIаьта ши эзар гаргга пассажир тIахоавергволча самолета фюзеляж дIаяргья, боккха «гIетта лела ткъам» а хинна дIаоттаргья из!

Фега гIолла лелача транспорта кхы тIа а кхоачамаш доахк кердача материалех. Цкъа ТУ-144 хьаеш лаьттача Воронежерча авиационни заводе баьхкача хана татал массагIча лайнера конструкцега дIаухийтача титанови доакъой бустамаша ценбаьхабар доазол дехьара журналисташ. Из металл хIанз советски авиационни промышленносте массаза а пайда эцаш да, доазол дехьа а кхухьийт из дохка. ХIаьта еррига а ткъаь пхиъ шу хьалхагIа мара йоацвача хана дунен тIа хьадеш дола титан массехк итташ тоннашца лоархIаш мара мича дар.

ХIанз фега гIолла наькъа ваха безаш хилча эггара хьашт доацаш йола тамаш сенах латт аьлча, из латт, дуккха эзараш километр никъ бара массехк сахьат мара доаде ца дезача метте, цкъаза городера аэропорте кхаччалца, билет эцаш, багаж дIачулуши хьаэцаши, хIаьта иштта самолет гIатта йиш йоацаш ди денача хана а дуккха дукхагIа ха йоаеш хиларах. Цу дерригача хIамаша геттара лохъю фега гIолла лелача транспорта эффективность. Ховш да, пассажира ха кхояра дош фега меттел лаьтта а къестаде дезаш хулга. Укхаза а дукха хIамаш да аэропортах, наькъаш делга Iалашдергдолча хIанзарча средствашца кийчъяь из хиларах тийша.

ДIадахача пхе шера Советски Союзе хьалъяьй шера берригча а лаьрхIача 40 миллион совгIа саг чакхваккха низ болаш йола 70 керда аэропорти аэровокзали. Фега гIолла лела кемаш Iодоссеи гIеттеи йоккхий гаванаш хьалъеш латт укх пятилетке а, эггара хьалхарча аргIанна СибаргIеи, Дальни Востоке, Гаьнарча Къилбаседен районашка. Цу цхьан ханна реконструкци еш я йолаш яраштa а. Белггала аьлча, дIахо эргаьккха тоаергья столицера йиъ аэропорт чуйоагIа эггара йоккхагIа йола Московски аэроузел. Москвас шера «чакхвоаккх» 20 миллион гаргга пассажир, хIаьта эггара дукхагIа нах Iовча ханашка деннен бийсаннеи 90 эзарнега кхаччалца пассажираш дIа-юха бига безаш хул столицерча аэропортий.

Самолеташ гIетта - Iохувша кхоалагIа, майда хьалъе кийчъеш я Внуково яхача аэропорте. Пассажираш дIа-юха кхувлара низ шозза боккхагIа а хинна, дIа-юха вига йиш йолаш хургшера 20 миллион пассажир ба цун. ДIахо аргIа кхоачаргья Домодедово яхача аэропортага. Самолеташ гIетта-Iохувша майдаш йиъ ергья укхаза. Цо торо хулийтаргья шера 40—50 миллион пассажир дIа-юха вига.

Массе меттера самолетни парк кердаяккхарои Московски аэроузлана реконструкци яра гIулакхаш чакхдахарои йиш хулийтаргья укх гарггарча шерашка аэросервиса боарам дикка айбе. Цхьабакъда, дIахо а, 2000 шерага кхаччалца а цул тIехьагIа а фега гIолла тIа-тIа дукхагIа дIа-юха кхувла бийзача мег пассажираш. Цунах хIанзле а гуш да кхы цхьаькха а — пхелагIа столични аэропорт хьалъянза ярг ца хилар, хIана аьлча фега гIолла наькъаш деча самолетий хIанзарча гаваний торонаш цу ханале кхоачалургья.

Кердача аэропорта проект укх гарггарча хана оттае йолае лерхI. Проектировщикаша лерхIачох, цун торо яла еза турбашка гIолла самолеташта доагор чудуваттаргара яьнна отходаш чакхйоахача низ болча установкашка кхаччалца йолча, наькъаш делга Iалашдеча эггара перспективнегIча слетемех пайда эца. Аэродром хьалъергйолча моттиге дехкахи лай токхамехи мукъа довлара новкъостал дергдола, аьттув болча тайпара хаоттам хувцаргболаш йола системаш хургъяц ала а дац.

(АПН).

Керда книжка

Книжкаш дезараштa дика йовзаш я гIалгIай писатела Мальсагов Шимохий Ахьмада цIи. Царна дика йовз «Вайнаьха мохк», «Афиша юллаш ва Лорс», «Наькъахо тIаэца, никъ» яха а кхыйола а цун повесташ, пьесаш.

Дукха ха йоацаш Москверча «Детская литература» яхача книжни издательства арахийцад «Массаза а каладар леха саг» яха А. Мальсагова керда роман. Книжкаш дешараша атта кхеторгда цу романа тIа бушцараш Нльсарерча «Электроинструмент» завода болхлой болга а романа турпалаш баха Дай-мохк яха город Назрань йолга а. Из роман дика тIаэцаргда книжкаш дешараша.

М. САЛМАНОВ.

Спорта хоамаш

Тула яхача городе чакхъяьннай классически хьисапе кIалтохаргах латара пионера-турпала Чекалин Саша дагалацара турнир.

Цу яхьашка дакъа лоацаш вар спорта мастера Абдуллаев Сай-Салима Iомаву массехк къона атлет. Царех цхьаннех Г. Алиевх турнира чемпион хилар, хIаьта кхоалагIа моттигаш яьхай А. Лимаева, Л. Заурбекова.

Каст-каста шоайла спортивна яхьаш чакхйоахаш ба Орджоникидзерча горно-металлургически Грозерча мехкдаьттаи институташкара студенташ. Иштта дукха ха йоацаш Орджоникидзе вIашагIкхийттар цу вузий баскетбольни командаш. Кхалнаьха командашта юкъе совле яьккхар Грозера бараша, хIаьта маIача наха юкъе дикагIа лайзар хIирий спортсменаш.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 декабрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. «Кагирхой творчество». Концерт. 10.00. Бт. Берашта дола фильм. «Калло — сыщика леладаь тамашийна хIамаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери. 11.05 — Бт. Берашта йола телевизионни документальни фильмай программа. 15.00 — СССР вIашагIелла 54 шу дизарга. «Дай мехка гIолла». Кинопрограмма. 16.05 — Бт. Берашта дола фильм. «Шин океана къайле» яха художественни фильм. ШоллагIа сери. 17.10 — Бт. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Ялх ча а клоун Цибулка а» яха художественни фильм. 19.30 — Бт. «Са Даьхенах дола илли». Концерт. 20.00 — Бт. «Вай биографи. 1925-гIа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 17.50 — ТIадоагIача шера хургдолча ялата тахан йоакхо е. Грозненски района «Юбилейни» совхозера передача (гIалгIай меттала). 18.00 — Киножурнал. 18.40 — Механизированни отрядаша итогаш ю (нохчий меттала). 18.40 — Документальни фильм. 18.50 — Лермонтов цIерагIча республикански драматически театра къонача актерашца вIашагIкхетар. 19.10 — ЗIамига бераш, шоана. 19.20 — Социалистически яхьа дневник. 19.50 — Хоамаш, реклама. 19.55 — «Сайра дика хайла» яха дезача ден музыкальни программа (нохчий меттала).

31 декабрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. Кердача шера концерт. Тхо долча вола, ГIор-Дада. 10.00 — Бт. Берашта дола фильм. «Калло — сыщика леладаь тамашийна хIамаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. ШоллагIа сери. 11.10 — Бт. Музеяшкеи выставочни залашкеи гIолла. «Колумбал хьалхагIарча Америка дошув». 11.40 — Бт. Шостаковича хьалхале леладеш йола Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои симфонически оркестр дIалокх. 12.30 — Бт. Литературни дешараш. Андерсон. Фэьлги истории. 13.05 — Бт. Дунен халкъий творчество. 13.50 — Бт. Телевизионни экрана тIа эггара хьалха. Шевченко цIерагIча УССР опереи балетеи Паччахьалкхен академически театра «Чиполлино» яхача спектакла Хачатуряна балет. 16.00 — Спортивни программа. «Монреаль-76». 17.00 — Бт. «Iан фаьлг». Берий художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. 17.30 — Бт. Саг. Лаьтта. Вселенная. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. Мультфильмай программа. 18.50 — Бт. Телевизионни художественни фильма премьера. 19.55 — Бт. Вахтангова цIерагIча Паччахьалкхен Академически театра «Дамы и гусары» яхача фильма-спектакла премьера. Автор Фредко. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. Вахтангова цIерагIча Паччахьалкхен Академически театра «Дамы и гусары», яхача фильма-спектакла премьера дIахо яхьар. Автор Фредко. 22.50 — Бт. Классически оперетта ашараш. 23.40 — Бт. «Са мохк» яха телевизионни документальни фильм. 23.50 — Кердача шераца даькъала хилда шо, новкъостий! Советски халкъ даькъала дуцар. 00.05 — Бт. Кердача шери «Голубой огонек». 03.00 — Бт. Советский доазол дехьарчеи эстрадай артистий концерт. 04.00 — Бт. «аТмашийна фонарь». Эстрадни программа.

II ПРОГРАММА

17.40 — Кердача шераца даькъала хилда шо. Дезача ден огонек. 18.40 Киножурнал. 18.50 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.10 — Кинопрограмма.

РАДИО

30 декабрь

6.30 — Техникана ремонт яь кийчъе. «Красноармейски» совхоза механически мастерскера репортаж (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Концерт (гIалгIай меттала). 9.15 — Шоай дош кхоачашдир. Старогрозненски мехкдаьттахоех йола передача (нохчий меттала). 9.30 — Машара ленински идей кхоачашъеш латт. Беседа; (эрсий меттала). 9.45 — «Шу чакхдоалаш». Грозненски ремонтно-механически заводера передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Концерт (эрсий меттала). 16.30 — Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизара толамашца накъадахара тIехьара социалистически яхь дIайолаьраш болча «Красный молот» заводера передача (гIалгIай меттала). 16.45 — Социалистически яхьа хьалхалаттарий хьакъехьа. Кердача шера хьалхара репортаж (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

31 декабрь

6.30 — Юртара Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Советски Эскара бIухой, шо даькъала дувц» яха концерт (нохчий меттала). 9.15 — Хьона, Даьхе тха къахьегама согIаташ. Кердача шера репортаж (гIалгIай меттала). 9.30 — «Даькъала хилда керда шу!». Литературно-музыкальни композици (гIалгIай меттала). 9.50 — Ашараш (эрсий меттала). 16.00 — «Кердача толамашка». Радиокомпозици. 16.30 — «ДоттагIаленах а иразах а иллеш доах оаха» яха концерт. (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ГIор-Дади: малагIа ва тIехьарвар?

Дешаш эцац... И. ТРУНОВА сурташ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —3+2, Грозне 0 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 3—8, дийнахьа 0—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05581. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92. Заказ № 10002.